

DOM (7018) *sb m*

dóm (191), dom (84), dom- (182), dóm- (15); dóm *ForCnR, BiałKat* (6), *Strum, KochMarsz, KochPieś* (4), *KochWr* (2), *SiebRozmyśl* (2), *GosłCast* (2); dom *KlerPow, KochTr, KochFr* (5), *KochDz* (2), *OstrEpit* (2), *JanNKar, JanNKarKoch*; dóm : dom *OpecŻyw* (4 : 28), *MurzNT* (1 : 3), *Mącz* (139 : 1), *OrzQuin* (1 : 3), *KochPs* (1 : 10), *KochWz* (1 : 2), *KochMRot* (1 : 1), *ZawJeft* (2 : 2), *KochFrag* (2 : 5), *SarnStat* (20:14); dóm- *Strum*; dom- : dóm-, *BiałKat* (9 : 6), *KochPieś* (12 : 1), *PudłFr* (8 : 2), *GórnTroas* (14 : 3), *KochFrag* (11 : 1), *SarnStat* (130 : 1).

sg N dóm (655). ◇ *G* domu (2548), dom (9) [z przyimkiem: *do dom* (forma właściwa *G pl*; tutaj w funkcji *G sg*); *do dom GrabowSet* I3; *do domu* : *do dom OrzQuin* (5 : 1; B3v), *ZapKościer* (2 : 1; 1584/52v), *PudłFr* (2 : 1; 33), *ActReg* (5 : 1; 103), *PaxLiz* (2 : 3; Bv, C4, E4v), *KlonWor* (6 : 1; 25). ◇ *D* domowi (167), domu (33); -u *ZapWar, LibMal, RejRozpr, RejJóz, RejKup, HistRzym* (3); -owi : -u *BierEz* (2 : 2), *BielKom* (1 : 1), *Leop* (13 : 1), *BielKron* (7 : 8), *Mącz* (1 : 4), *SkarŻyw* (3 : 2), *ZapKościer* (9 : 3), *ActReg* (2 : 1), *GórnTroas* (1 : 1), *SiebRozmyśl* (2 : 1), *CiekPotr* (3 : 1). ◇ *A* dóm (1176). ◇ *I* domem (268); -em (25), -em (2), -(e)m (243); -em : -em *SkarJedn* (3 : 1), *SkarŻyw* (12 : 1). ◇ *L* domu (1288), domie (29); -e *SapEpit*; -u : -e *BierEz* (22:1), *KromRozm III* (8 : 2), *GliczKsiąż* (2 : 1), *Leop* (64 : 4), *BibRadz* (90 : 1), *BielKron* (44 : 3), *Mącz* (46 : 1), *OrzQuin* (1 : 1), *BiałKat* (9 : 1), *RejZwierc* (23 : 1), *WujJud* (3 : 1), *BudBib* (67 : 3), *SkarŻyw* (45 : 3), *ZapKościer* (42 : 1), *KochPieś* (5 : 1), *WujNT* (51 : 2), *PaxLiz* (3 : 1). ◇ *V* domie (19), domu (2) *CzechRozm, LatHar*. ◇ *pl N* domy (89). ◇ *G* domów (330); -ów (51), -ow (5), -(o)w (274); -ow *OpecŻyw* (2), *MurzHist*; -ów : -ow *MurzNT* (1 : 1), *SarnStat* (32 : 1). ◇ *D* domóm (10); -óm (1) *KochWz*, -(o)m (9). ◇ *A* domy (222). ◇ *I* domy (15), domami *ModrzBaz* (2). ◇ *L* domiech (103), domach (41), domoch (11); -ech *LibMal* (2), *HistJóz, FalZioł* (2), *BielŻyw, BierRozm* (3), *RejPs, LudWieś, HistAl, KromRozm I, KrowObr* (3), *RejWiz, UstPraw* (2), *RejZwierz* (2), *GórnDworz* (2), *BielSpr, BudBib* (5), *MycPrz, BudNT* (2), *ModrzBaz* (5), *KochPs, WerGośc, PudłFr, GostGosp* (5), *LatHar, GrabowSet, WujNT* (7); -ach *GliczKsiąż* (3), *WujJudConf, BiałKaz, SkarJedn, SkarŻyw* (2), *StryjKron, GórnRozm* (3), *ReszPrz* (2), *PowodPr* (5), *SkarKaz, SkarKazSej, KlonWor*; -och *RejZwierc*; -ech : -ach *Diar* (3 : 1), *Leop* (8 : 10), *Mącz* (3 : 1), *NiemObr* (2 : 1), *ReszHoz* (1 : 1), *SarnStat* (16 : 3); -ech : -och *LubPs* (6 : 1), *BibRadz* (5 : 3), *RejPos* (2 : 4); -ach : -och *HistLan* (1 : 1); -ech : -ach : -och *BielKron* (3 : 1 : 1); ~ -éch (18), -(e)ch (85); -ach (26), -äch (14), -(a)ch (1); -ach *Mącz, WujJudConf, BiałKaz, SkarJedn, StryjKron, NiemObr, ReszHoz, ReszPrz* (2), *GórnRozm* (3), *SarnStat* (3), *SkarKaz, SkarKazSej, KlonWor*; -äch *BielKron, HistLan*; -ach : -äch *GliczKsiąż* (1 : 2), *Leop* (5 : 5), *SkarŻyw* (1 : 1), *PowodPr* (1 : 4). ◇ *du G* (cum nm) domu *BielKron* 74.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. Budynek, najczęściej budynek mieszkalny; mieszkanie, stałe miejsce zamieszkania; *domus Murm, Mymer*¹, *BartBydg, Mącz, Calag, Calep, Cn; aedes Murm, BartBydg, Mącz, Cn; aedificium Murm, Mącz; tectum Mącz, Cn; casa BartBydg; contubernium, domicilium, magalia, palatium, villa Mącz; penetrabile Calep; nidus, oecus Cn* (3771) : a nym porąbył dw yesenyv y szeczy olszy anym ych wvyoszl do domv szvego do regul gwalthem vasnoczy jako cztherdzyesczy groszy *ZapWar* 1505 nr 2006; ysz my myal vysvolycz polvloky roley y sdomem y szogrodem *ZapWar* 1506 nr 1976; Ia kom

ya nyeszbił robothnego Iana Rishkj przeth domem yego *ZapWar 1532 nr 2542, 1504 nr 1914, 1507 nr 1980, 1520 nr 2182, 1521 nr 2270, 1532 nr 2579 (112)*; Dobrzeciem rozładził między dwiema fwołnymá niewiáftomá/ ktore wyednym domu wdáwiły dzyęcyę. *March¹ A3; March¹Wiet A2*; Liłzká w dom byłá wbiezáła/ Gdzie kokofz chora fiedziála *BierEz L3*; Wilcy ze pły nádchadzáli/ Dziurámi do domu nágládáli. *BierEz P2v, B2v, B3, B3v, B4 [2 r.], C (62)*; Ale gdy do domu fwego przyfla/ w vboftwie miełfkála *OpecŻyw 13*; Dziewitza maria w ten czas przed domem Kaijffáłowym ftála *OpecŻyw 113, 10, 10v [2 r.], 13, 21 [2 r.], 24 [2 r.] (53)*; *OpecŻywSandR nlb 3; ForCnR C2, D2; PatKaz II 63, 64v; PatKaz III 104v, 153v*; Insulae etiam dicuntur domus in urbe ab aliis separatae, Domy wmyeścyech ná ofobni ftoyące. *Murm 19, 130 [2 r.], 131; Mymer¹ 30, 30v*; a wy iedzcye a dowyefcye zboże do domu wáfzego cofcie kupili *HistJóz C2v, A3 [3 r.], A3v [2 r.], B3v [2 r.], C3v, C4v [2 r.] (15)*; *BartBydg 75b, 221b; MetrKor 57/115v, 59/77, 77v, 273, 61/35v [2 r.]; TarDuch B5, B8*; A gdyby ktho vfufzywłzy iego [osła] płucze kurzył po domowi/ na węgle fypiąć/ tedy wfzytki węże y gadzinę iadowitą wypędzi. *FalZioł IV 4d, I 2c [2 r.], 9c, 41d, 42d, IV 56b (34)*; A gdy fie [*Diogenes*] w nieiakiey kadzi przewalał chwalił fie iakoby on nalepłzy dom miał. *BielŻyw 70, 4, 22 [2 r.], 24, 32, 47 (18)*; Takież y wiatr wielki domy przewracza á kominy zoftawia. *GlabGad H3v, B3v, K4, L4v; MiechGlab *5v, k. 9, 30, 33, [89] [2 r.]; BierRozm 6, 24*; Czufz abowiem ktorzy niepobożnie domow niepobożnie nabywaią skłonili oczy fwe kn ziemi a nie ku niebu. *WróbŻołt Z6v, 103/17, 127/3*; y pokvpył sobye moym skarbem domj kamyenne welwowye *LibLeg 10/123, 10/58v, 11/47, 64 [2 r.], 89v, 165, 182v; RejPs 24, 85v, 86, 147v, 163 (8)*; *ZapMaz VS 2/332v; ComCrac 16v*; Potim on czlowiek zwarfchewi poiachal nazad ku domu fzwemu. *LibMal 1543/67*; kóffulką nyewyáfczyą fplothv zyall za yednym domem. *LibMal 1545/94v*; thamże chlop stal wedlye domu skrzethufkyego wuliczi *LibMal 1552/171; 1543/67, 70, 72 [5 r.], 75v, 1544/81v [2 r.] (112)*; Y mądry gdy dom budue Co rychley końcá pilnuie. *RejRozpr F4v, H2, Kv; ConPiotr 32v [2 r.]; RejJóz A6v, C6v, F3v, F4, G3 (12)*; *SeklKat L, M, M4 [2 r.], N [2 r.], Q3v, Z2 [2 r.], Z2v*; A nam zapłać poidzyem gdomu A niepowieday nikomu. *RejKup f8, d7v, e4, k3v, n8*; igry fthroiłz/ iákoby myłz w domu *HistAl C3v, B7v, B8v, C [3 r.], I7, I8, K2v, Lv; KromRozm I Gv [2 r.]; MurzHist C4, C4v, Dv, D3, S (8)*; *MurzNT Matth 9/6, 7, 10/12, k. 43v, 146 (10)*; *MurzOrt Bv, B2v*; Gdźye pan nye zbuduye domu/ nádáremno robyą cí/ ktorzy ij buduyą *KromRozm III G2v [przekład tego samego tekstu LubPs cc5v], C7v [2 r.], E5v, E6, E6v, F6v [3 r.], G7v, M4v; Diar 54, 67, 95*; Nie ledá fkim w towarzyftwie chadzaj Nie podłego w domu zá ftoł fadzay *BielKom F4, A2, B5v, B6; GliczKsiqż E8, G4v, G6, H2, I (11)*; *LubPs N3, Z, Z6, aa3v, cc2v, cc5v, cc6v*; Ktoby przedał dom w Mieścíe/ może go odkupić poki rok nie przeminie *GroicPorz 14v, mv, m3v, p2v, p4v, cc4v (15)*; Vłom łáknącemu chlebá twego/ y vbogie/ y tułájące fie/ w prowadz do domu twego *KrowObr 62v, 4, 18v, 73, 79, 100 (21)*; *RejWiz 54v, 65v, 68, 73 [3 r.], 74 (17)*; Alic óto miełfczanie tego miáftá/ obfkoczyli dom w ktorymem miał gofpodę [*domum in qua manebam*] *Leop Iudic 20/5, Gen 15/5, Ex 8/21 [2 r.], 24, Deut 6/9, 11 (110)*; *OrzList i3*; Ciągnąc ná woynę żadny niema ftać w domu áni ná wśi/ iedno polem *UstPraw D2, C4v, D4v, F4v, H3v, I3 [3 r.]; KochZuz A2v, A3, A3v; RejFig Aav, Aa4v, Aa5 [2 r.], Aa8, Bb5 (17)*; Tá rzekłá/ nie day Boże/ bych w dom twoy plugáwy/ Miáła iść/ zá twoie ty/ niecnotliwe fpráwy. *RejZwierz 46, 10v [2 r.], 15v, 19v, 23v, 25 [2 r.] (16)*; Lot dawa gofpodę Anyołom w domu fwoim.

BibRadz Gen 19 arg, Gen 12/15, 19/2, 3, 4, 9 (124); *Goski* 13v; Gdy ten dom Cieślá budowác miá nappierwey myślił o dáchu *OrzRozm* Fv, B2v [2 r.], B3, B3v, Dv [2 r.], E3 [2 r.] (14); Nákupiłem łług dofyć y dzyewek/ wolnych y niewolnych/ domowych y krom domu [*PolAnt: servos et ancillas et filii domus Eccle* 2/7]. *BielKron* 79v; [gdy się urodził Aleksander] fiedzyeli ná wirzchu domu dwa Orły *BielKron* 122v; Przyłzliłmy ná drugi wyłep/ g dziełmy náłzli dwádzieścia domow ná kłztałt dzwonow połtáwione *BielKron* 447, 4, 11 [2 r.], 12 [4 r.], 13 [2 r.], 14 (190); *GrzegRóżn* F4; Przedfiem ufzedł za boga wony dawne czały/ A to moy dom był zawždy/ gdzie nagełtsze lafy. *KochSat* A2, A4v [2 r.]; *KwiatKsiąż* Ev, Gv; Arcus, Luk/ też skliep/ álbo podfienie yáko w mieściech przed domy bywayá. *Mącz* 15a; Intus nemo est, Niemałz nikogo domá/ álbo w domu. *Mącz* 173d; W dóm do łwego męžá idę/ Przeprowadzam łie. In domum viri transeo. *Mącz* 252c; Tota domus perpluit, Włzitek dóm przecieka od defzczu. *Mącz* 306d; Inscribere aedes, Dác wywołác dóm ná przedanie/ y cenę yego pomienić. *Mącz* 375b, 3b, 9c, 11a, b, 22b (183); Ale witayćielz Pánowie Mázurowie/ czemuž ták rychło z Wárlzáwy pielácie do dom? *OrzQuin* B3v, Zv, Aa5; *Prot* C3, D3v; *SarnUzn* D8v; *SienLek* 2v [2 r.], 124v [2 r.], 157, 159v, 189; *LeovPrzep Samb* b3v; *RejAp* 31v, 35v, 52, 67v, 128, 134v, 135, 157v; *Górndworz* B6v [2 r.], H7 [2 r.], K, P, P3 (27); Iełt dom w łzáty nie vbogi goście y gołpodarz w nim nági [w zagadce o łazni] *HistRzym* 24; Tedy oni posłowie łzukáiac Grzegorzá/ nocowáli w domu onego rybitwá *HistRzym* 38, 6v, 12, 16v [2 r.], 18v, 24 [4 r.] (63); Więc iefzcze ktemu iákies dziwne ziołá ná thy wymyłlone łwięta łwięcili/ po domoch wiełzáli *RejPos* 304v; Iž dobry gołpodarz/ gdyby wiedzyał ktorey godziny miáł by podkopác złodzyey dom iego/ iżby káždy był pilen ná łtraży łwoiey. *RejPos* 346, 35v, 36v, 42v, 45, 46v (86); *BiałKat* 61, 138v, 236, 326, 333v, 373v; Nie dawno łie wyuczyl/ iuž dom/ ogrod/ kupił *BielSat* C2, C2, C4v, D3 [2 r.], D4, N2; Iedno mi wždy gdzie wolny daycie káćik w domu *HistLan* Bv, A4 [4 r.], A4v [2 r.], B [3 r.], C2, C3 (24); *KuczbKat* 260, 345, 435; tedy łie to prętko iáko dym álbo popioł przed dom wyłypány rozleci kiedy gi wicher rołpłóży. *RejZwierz* 145, 16, 17v, 26v, 55v, 56 (63); *BielSpr* 67; *KochMon* 21, 22, 23, 24, 27, 33, 34; Takiež Apołtołowie załz nie opuścili wlyzłtkiego/ domow/ žon/ przijaćioł/ máiętności *WujJud* 143v, 181, 225v, 226v; *RejPosWstaw* [41³], [143³]v, [143⁴]; To mowi Pan włzechmocny/ dom [domus] wálz łpułtołzony iełt *BudBib* 4.Esdr 1/33, Gen 29/13, 41/10, 44/8, 14, 47/24 (116); *HistHel* B2, B2v, C2v; *MycPrz* I C3v; *Strum* Iv, K4v; *BiałKaz* C3 [2 r.], C4, E4v, I; *BudNT Matth* 12/28, 29, 23/38, Mar 2/11, Luc 6/48 (26); *CzechRozm* 148v [2 r.], 168, 176, 212v, 241v; *PaprPan* O3v, Hhv; *KarnNap* B [2 r.]; Lecž o tem co łie w domu [in privatis aedibus] łtało/ podobno Vržąd niewiedział *ModrzBaz* 31; A dla tego też rzadko się w Polłzce tráfi táki dom [aedes]/ ktoryby przez trzydzieści lat w cáłóści trwał *ModrzBaz* 35v, 2v [2 r.], 31 [3 r.], 31v, 32v, 35 [2 r.], (55); *SkarJedn* 289, 291, 295, 345, 380; *KochOdpr* A4v, B2v, B4, C2v; *Calag* 266b, 267a [2 r.], b, 280b; *KochPs* 72, 73, 126, 150, 191; Ia łługá Chryłtułow Philip/ ćiałá tych łwiętych w domem moy porwał y pogrzebł. *SkarŻyw* 566, A3v, A4v, 26, 27, 30 (106); Item łpolowice domu dziećiom według łzacunku iełt marc 40. *ZapKóścier* 1579/1v; Pierwłze dzieci zostaly przy domu naroznym alias Posadowłkim *ZapKóścier* 1580/6v, 1579/3 [4 r.], 3v [3 r.], 1580/4 [3 r.], 5v, 6v [3 r.] (158); Tyś zá wlyzłtki mówiłá/ zá wlyzłtki łpięwałá/ Wlyzłtkis w domu káćiki záwždy pobiegála. *KochTr* 9, 3, 8, 9; *MWilKHist* Kv; *StryjKron* 26, 51, 155 [3 r.], 160 [2 r.], 161, 162, 597; *CzechEp* 41, 114, 184, 204, 224 (10); *CzechEpPORz* *3;

KochJez A3v; Papięfkác to dumá/ domy poświęćác/ ábo ráczey nád nimi kuglářtwa łtroić. *NiemObr* 22, 22 [4 r.], 23, 33, 153; *KOźiel*/ kto go zna/ piwłzy do północy/ Niemógł do domu tráfić o łwéy mocy. *KochFr* 47, 13, 22, 45, 51, 78 (10); *KochDz* 104; *KochMarsz* 155; *KochWz* 137, 140 [2 r.], 142; *KochMRot* Bv; *ReszPrz* 23, 54, 113; *ReszHoz* 118, 119 [3 r.], 126 [2 r.], 131; *ReszList* 162, 171, 172, 173 [2 r.], 174; *WerGośc* 219 [2 r.], 229, 235, 242, 256; Włzyłtko záraz vpádło/ łczyre pułtki w domu/ Niemáłz śmieie potrzebek oznáymić nikomu. *WisznTr* 14, 4, 7 [2 r.], 10, 14 [3 r.]; *BielSjem* 22, 37; Lepięy polnych Tátářów dawny zwyczaj niešie/ V których káždy łwóy dóm wozi ná kolešie *KochPieś* 1, 29; *KochSob* 64; *PudłFr* 6, 17, 25, 26, 32, 33, 71; *ArtKanc* B3, C13v [2 r.], D10, N13v, S18; *BielRozm* 7, 18, 23, 28, 30 [2 r.]; *GórnRozm* A4, B4 [2 r.], B4v, C2, Dv, D3v [2 r.] (29); *KmitaPsal* A3v; *KochWr* 24, 38 [2 r.]; *PaprUp* I3; *ZawJeft* 3, 6, 19, 21, 26, 32, 35; Wczora tedy iadac z Zamoscia dodomu widziałem się z Panem Gnieznńskim *ActReg* 107, 7, 14, 53, 54, 59 (10); Impluvium – Okno w dachu, ktorim łwiatło w dom pułzczałz *Calep* 512b, 37a, 122b, 218b, 265b, 275b (18); Pćzoł vlewnicz áby przy domiech nie łtáwiáli/ dla ognia. *GostGosp* 167, 18 [2 r.], 20 [2 r.], 22, 24, 28 (23); *GostGospPon* 170 [3 r.]; *GostGospSieb* +2, +3, +3v [2 r.]; *GrochKal* 28; *Phil* C3, I4v, M3; *GórnTroas* 9, 35; *GrabowSet* L2, N3, Yv; *KochAp* 10, 13; *KochFrag* 41, 44 [2 r.], 45, 46; *OrzJan* 29, 136; *WyprPl* C3; Wyłzedł záfię przed dom Piłat/ y rzekł do nich. *LatHar* 732, 71, 80, 81, 205, 217 (18); *KołakSzczęśł kt*, B3v, C3v; *RybGęśli* A2; Gdyż ktorzykolwiek mieli role ábo domy/ przedawłzy przynośili zapłátę zá ono co przedáli. *WujNT Act* 4/34, *Matth* 2/11, 7/24, 25, 26, 27 (123); *WysKaz* 6, 48; *JanNKar* D3v, F2; *JanNKarGórn* G4; *JanNKarKoch* Fv; GHcemy/ áby żaden w domu Żydowłkim nie łtawał. *SarnStat* 255; GDźie cztery filary dom iáki ná łobie nołżá, tám muśi byđz dom tęń mocny y trwály. *SarnStat* 550, 128, 158, 178, 204, 205 [2 r.] (60); *SiebRozmyśł* Fv, G; *ZapMaz II G* 97/792; *GrabPospR* K3v, L4v, M3, M4; *KmitaSpit* A3 [2 r.]; *PowodPr* 10 [3 r.], 22, 26, 38, 51 (11); Nie bądź iáko lew w domu twoim *SkarKaz* 422a; nie miałás w domu miedzy ludźmi mieyćá *SkarKaz* 489b, 41a, 43a, 207b, 209a, 279b (39); Dom iuż przedał y połknął *CiekPotr* 34, 1, 2 [4 r.], 9, 10, 11, 14 (44); *CzahTr* [D]v, D3v, Ev, K4, L2v, L4; Teraz cię o to prołżę/ chćięy mię w tym połłuchác/ Pódźmy w dóm/ nieday ná fię tym wiátrom złým dmuchác. *GosłCast* 63, 33, 51 [2 r.]; *PaxLiz* A2, A2v, Bv [2 r.], C4, D (10); Pierwey rzadki miał piwo w domu: á teraz winem piwnice wálze woniaia. *SkarKazSej* 666b, 657b, 667a, 668a, 682b, 683b [2 r.], 701b, 702b; *KlonFlis* C2v, D, D4, Ev, F3, H3v; *SkorWinsz ktv*; Więc teź tylko ruchome rzeczy złodźiey krádnie: Bo krásć grunty y domy barzo mu nie łnadnie. *KlonWor* 4; Cáły dzień go nie vyźrzyłz: w wieczor fię vkaże/ Kiedy iuż łwemu łłudze Woyt do domu każe *KlonWor* 74, 19, 21, 22, 25 [3 r.], 36 (18); *PudłDydo* A2, B2; Ale teraz ináčzey/ mam niewiałtkę w domu Przeto mi fię nie godźi zalećác nikomu. *ZbyłPrzyg* B4v.

W przytoczeniach i omówieniach pierwszego i dziewiętego przykazania (25): Niepozáday domu bliźniego twego [*Vulg Ex* 20/17]. *SeklKat* B2v, B3, M3v, M4; *KrowObr* 155v; Pan Bog náłz łam wywiodł nas y oyce náłfe z źemie Egiptłkiej/ z domu niewoli [*de domo servitutis*] *Leop Ios* 24/17, *Ex* 20/2, *Deut* 6/13; *BibRadz Deut* 5/6, 13/5, 10, *Mich* 6/4; *BielKron* 32; *BiałKat* 43v; *KuczbKat* 270, 345, 351; *BudBib Ex* 20/2, 17, *Deut* 8/14; *StryjKron* 125; *ArtKanc* M6, M6v, M7; *KołakSzczęśł B*.

W charakterystycznych połączeniach: strzec domu (11); do domu iść (111), odejść (5), pojsć (24), przyjść (75), wchodzić (8), wejść (46); z domu iść (7), wynosić się, wyprowadzić się; dom kupić (15),

opuścić (8), pobudować, sprzedać (15), założyć (2), (z)budować (66); w dom iść (12), pojsć (4), przyjsć (26), wchodzić (9), wejść (64); dom bogaty (2), kamienny, letni, murowany (6), (po)budowany (9), prywatny, sąsiedzki (2), stary (4), własny (24); dozorca (3), przykrycie (2), wirzch (6), (z)budowanie domu (3).

Przysłowia: Niewiafta mądrá/ buduje łobie dóm/álé fiałóná/ zbudowany kázi rękámi [Vulg Prov 14/1]. *March*¹ A3; *March*³ V; *BielKom* B8; *Leop Prov* 14/1; *BudBib Prov* 14/1 [ogółem 5 r.]

Przedfie zoną płochą rádą Ná chromem do domu iádą *RejRozpr* D2, K; *RejWiz* 163; *RejZwierz* 131v; *RejZwierc* 228; Ow ná zdrowym do tárgu/ ná chromym do domu: Czáfem o frymárku Twym nie powie nikomu. *KlonWor* 68 [ogółem 6 r.].

Kiedy wiátr fpołnocy wieie/ wyfoki dom fie tedy chwieie. *March*¹ A4 [*idem*] *March*³ V4.
niedom gofpodarza ale cznotliwy gofpodarz dom ochędafza *SeklKat* A2.

Iáki gofpodarz/ táki dom. *RejPos* 245v *marg*.

Pozno dom zły gofpodarz wfpiera gdy vpádnie. *CiekPotr*)(3.

Ták ná świećie nie máłznic/ włáfnego nikomu: Dziś to moie/ á iutro będzie w inźym domu *KochDryas* A3.

Opuściwłzy fwoy dom/ cudze ściány poćierác *SkarŻyw* 244.

Páni gniewliwa/ panowká/ dziurawa wdomu/ zła rzetz ieft. *March*³ V4v.

Gdzie fię dom pięknie świeći/ Tám każdy ptak rad leći. *CzahTr* H4v.

A iefli dom wátły bywa/ náziemię fie rad vrywa. *March*¹ A4.

Fraza: »dom otworem stał« (1): *Tribunus plebis*, *Woyski pofpółftwá* ku obronie pofpolitego człowieká obrány/ którego dóm w nocy y we dnie otworem ftał *Mącz* 463d.

Zwroty: »do (swego) domu, w swoj dom brać« = *gościć, przyjmować do towarzystwa, zenić się* [*szyk zmienny*] (5 : 1): áby cię Pan Bog raczył pomnożyć s tą niewiaftą którą bierzefz do fwego domu *BielKron* 53v; *OrzQuin* G2v; A gdy czáfem łoznic nie doftawa/ [...] do fwych domow [*ludzie poboźni*] ie biorą/ áby żaden bez fwego wczáfu nie był. *ReszList* 168, 167, 172, 173.

»gościem w domu być« [*w tym: czyim (3), u kogo (1)*] [*szyk zmienny*] (5): Dziś oto k temu przydziemy/ Gośćmi w tym domu będziemy. *BierEz* D4; *LibMal* 1547/131v; *BielKom* E7v; *GórnDworz* B7v; *KochOdpr* B4v.

»by(wa)ć w domu« = *mieszkać, przebywać u siebie; intus esse, esse domi* *Mącz* [*szyk zmienny*] (23): *OpecŻyw* 67v; *LibMal* 1546/110v; *RejKup* e4; y bylichmy pofpólu/ ták iż żaden iny niebył z námi w domu/ chyba nas dwie. *Leop* 3.Reg 3/18, 4.Reg 4/4, *Matth* 5/15; *UstPraw* I2v; *BibRadz Ios* 6/17, *Dan* 4/1, *Luc* 11/7; *KochSat* B3v; *Mącz* 173d, 428c; *SienLek* 164v; Z Choryntem być Ian S. w iednym domu niechćiał. *SkarŻyw* 59 *marg*; *WujNT Matth* 5/16, *Mar* 2/1, 9/33, s. 194, *Luc* 11/7, *Ioann* 11/31, 20/26; á Pángraczá fám iefliże iest w domu Záwołayćie. *CiekPotr* 90.

»by(wa)ć w domu« [*w tym: czyim (33), u kogo (8)*] = *gościć, przebywać; vivere in contubernio* *Mącz*; *esse in domo a. domi* *Vulg, PolAnt* [*szyk zmienny*] (45): Gdy przez trzy miefiące w domu Zachariałłowym byla/ rofkółfnie a miernie tam vżywala/ iako v pana bogate⁸⁰ *OpecŻyw* 13, 73v; *ZapWar* 1527 nr 2374; *HistJóz* A3v; *WróbŻołt* 16/2; bywall thefz wdomv yego po wywołanyv fzwym z zyemye fziła razow. *LibMal* 1546/112, 1544/80, 1546/117, 123 [2 r.], 1553/173v, 1554/187;

RejJóz K5v; *MurzNT Matth* 26/6; *Leop Ex* 20/10; *RejZwierz* 10v; *BibRadz 2.Reg* 9/4, *Dan* 13/6; *BielKron* 369; *Vixit in contubernio aulae obsequentissime*, Powolniuchnym był każdemu poki był w domu v Babki łwoyey. *Mącz* 385d; *HistRzym* 84v, 125; *RejPos* 8v, 224, 306, 307v, 309, 310; *RejZwierz* 81v, 154v; *BudBib 2.Reg* 9/2, 4; *BudNT Matth* 11/8, 26/6; *ReszList* 174; Bo niechceli bydź y łam wywołánym/ musí przyśiãdz/ że v niego wywołániec/ álbo czci odłãdzony w domu nie był *GórnRozm* 13v; *LatHar* 689, 704; *RybGęśli* B2v; *WujNT Matth* 11/8, 26/6, *Mar* 14/3, *Luc* 9/61, *Act* 16/32, *Philem* 2.

»w domu chować (u. przechowywać), chowany, chowanie« = *utrzymywać, żywić* [szyk zmienny] (19 : 2 : 1): yakom ya nychował Człowyeka nyesnayomego szczudzey szyemye (w) wszwoyem domu y naszwem Chlebe *ZapWar* 1508 nr 2053, 1505 nr 1995; *BierEz* N; *FalZioł* IV 25c; czemu łocrates Xantipę żonę łwarliwą w domu chował *BielŻyw* 47; *Diar* 52, 53, 56; *GliczKsiqż* Lv; *KrowObr* 233v; *BielKron* 261, 382; *HistRzym* 85; *HistLan* A3, B; Ale gdyby z nãłzými chciał łie porãchowãć/ Mułiãłby w łwoim domu mnieyłzy orłzak chowãć *PaprPan* T; *SkarŻyw* 451; *ReszHoz* 128; Nieuczciwych niewiãłł w domu chowãnie *LatHar* 116; *SarnStat* 268; *GrabPospR* N4v; *KlonWor* 59.

»gwałł domowi uczynić, dom zgwałcić; zgwałcenie, gwałtownik domu« = *violentiam domesticam facere, domum violare, invasio domestica, violatio, violalor domus* *JanStat* [szyk zmienny] (4 : 3; 3 : 2): O zgwałceniu domu y w nim rãnieniu *SarnStat* 505; [*ten który ukrzywdzon jest ma*] pokãzãć/ iź obwiniony ten gwałł/ y łzkodę domowi iego vczynił. *SarnStat* 1169, 505, 506 [2 r.], 647 [2 r.], 648, 649 (12).

»w domu leżeć« = *nie zajmować się sprawami publicznymi* (1): *Publico abstinere*, W domu leżeć/ nie vkãzowãć łie nã wiãłr. *Mącz* 446d.

»domu (swego) nie mieć« = *być bezdomnym; carere domo* *Mącz* [szyk zmienny] (9): Vbãczcie ijęłetz Iezus pãn włłłego łtworzeniã/ miałta anij domu niemã łwé^{go}/ gdzieby łie z łwými zwoleniki łklonil. *OpecŻyw* 87, 87 [2 r.], 147v, 157v, 158v; *Mącz* 38c; Y łtãło łie rychłlo potym/ że on rycerz w Eipcie przyłzedł ku wielkiemu vbołłtwu tãk że ãni domu/ ãni ładney rzeczy łwey miał. *HistRzym* 85, 86.

»najãć, najęty dom; najãć domu« = *locare domum, conducta domus* *Mącz* (1 : 1; 1): Dom łobie był nãiãł blecharz *BierEz* 12; *Mącz* 96b, 196c.

»najełac, najãłd, najełanie na dom, domu *itp.*« = *invadere domum, invasio domus* *JanStat* [szyk zmienny] (42): Iakom ya nyenayełal na dom Robothnego Iana Rossi samothrzec *ZapWar* 1523 nr 2155; y czy drudzy wpozwiech nayachaly go do domu y vranili *ZapWar* 1550 nr 2674, 1508 nr 2044, 1510 nr 2079, 1521 nr 2270, 2271, 1527 nr 2394 [2 r.] (21); *LibLeg* 11/82; *LibMal* 1546/111, 111v; *Diar* 66; *GroicPorz* i4v; Gdy kto nãiędzie nã dom gwałłem/ y zãbije álbo rãni okrutnie kogo/ tãki gwałł ma być ołwiãłdizon *UstPraw* Bv; *GórnRozm* A4, A4v, B3v, B4, B4v [2 r.] (10); *SarnStat* 439, 505, 528, 911; który [*sqsiađ*] go w łey wolnołci nã dom nãiędzã/ y zãbija *SkarKazSej* 692a.

»na(j)łłć, najłcie na dom, (do) domu *itp.*« = *in domum a. aedes invadere* *Modrz, JanStat; assistere domui* *Vulg, PolAnt; impetum facere in domum* *Modrz* [szyk zmienny] (44): yakom ya nyenasethł Samothrzec nadom Sliachathnego Stanislava do volunyna a nym go sbil *ZapWar* ca 1536 nr 2519, 1505 nr 1959, 1513 nr 2126 [2 r.], 1521 nr 2272, 1529 nr 2357, 1530 nr 2397 (21); y nãłzedłzy nã

dom Iafonow/ chcieli ich [Pawła i Sylasa] wywieść do ludu. *Leop Act* 17/5 [przekład tego samego tekstu *BudNT*, *WujNT*]; *BudNT Act* 17/5; *ModrzBaz* 31, 36, 84v; Wiem też iednego kogo náfto ná dom/ y wrąbano. *GórnRozm* Hv, H, L3; *WujNT Act* 17/5; á Ian zna sie iż to vczynił/ ále ztény przyczyny: iż zbroyną ręką ná dom mu náłzedł *SarnStat* 505, 293, 499, 506, 507 [2 r.], 647 (14).

»(na)wrocić (się) (a. wracać się), wracanie, wrocony *itp.* do domu, w dom *itp.*« = *redire a. reverti in domum Vulg. PolAnt; ascendere in domum Vulg; domuitio Calep* [szyk zmienny] (102): any szye then tho stansylaw szyn moy po thakowym gwalcze wroczył w dom moy do czeczothk *ZapWar* 1527 nr 2394, 1504 nr 1961, 1508 nr 1991, 1527 nr 2349, 2384, 2395 (10); *BierEz* O4, S; *OpecŻyw* 12v [2 r.], 40, 151v, 158, 174v, 176v; *OpecŻywSandR nlb* 2; potym gdy fyą do domu wroczyły mlodzyenyecz wczyfytym byalem odzyenyu ym fyą ukazał *PatKaz III* 153v, 106; *RejKup* h8v; *MurzHist* N4v; *LubPs* hh6v; *KrowObr* 224; *Leop Iudic* 19/28, 1.Reg 15/34; *KochZuz* A4v; *BibRadz Ruth* 1/8, 3.Reg 22/17, 2.Par 19/1, *Luc* 1/52; *BielKron* 13, 63v, 64, 83 [2 r.], 124, 420v; Adventorium prandium Vives vocat Prziwitána vcztá który fie náwróci do domu. *Mqcz* 481b, 36b, 96a [2 r.]; *GórnDworz* P5v, S5v, Y8v; *HistRzym* 38, 42, 68, 72v, 123v, 128v; *RejPos* 245v, 330v, 343; *BielSat* B3; *WujJud* 89v; *BudBib Iob* 7/10; *BudNT przedm* a4; *CzechRozm* 161 [2 r.]; *ModrzBaz* 26, 54v, 75, 79; *SkarJedn* 251; Potym do domu fie wrociwfy/ dáleko fie gorętfzą ku Pánu Bogu ftálá *SkarŻyw* 13, 15, 134, 165, 166, 244 (14); *NiemObr* 171; *Calep* 339b; A gniewem opływaiąc/ Do dom fie wrocił/ siebie przeklinaiąc. *GrabowSet* I3; *WujNT Luc* 1/56, 7/10, 8/39, *Ioann* 7/53, *Act* 21/6; *SarnStat* 43, 520, 647, 783, 1102, 1237; *SiebRozmysł* F4, K3; *GrabPospR* N; *PowodPr* 4, 62; z łálki Bozey poprąwifzy swoiey Chudoby, nie z gołymi rękami do domu Wrociłem fie *CiekPotr* 90, 11.

»w domu (prze)mieszka(wa)ć, mieszkanie, mieszkający; mieszkacz domow« = *in domo habitare Mqcz* [szyk zmienny] (51 : 2 : 1; 1): Iż w iednym domu mieřzkály/ Ták łobie łpołem zařrzáły *BierEz* Mv, N, P3v, Rv; *ZapWar* 1522 nr 2268; *BielŻyw* 7; Raczy weyzzrec miły Panie na teřtamenth twoy/ Na obietnieę Ewangelię twoiey. boć złóćiwi mieřzkacze domow na źiemni napełnieni łą ciemnołci [qui obscurati sunt terrae domibus iniquitatum]. *WróbŻółt* 73/20; *LibMal* 1549/150, 1551/161v, 1553/172v; *RejKup* d5; *MurzNT Luc* 8/27; *LubPs* N2; *Leop Deut* 19/1, 3.Reg 3/17, 2.Par 26/21, *Is* 42/11, *Luc* 19/5; *BibRadz Deut* 5/14, 2.Reg 13/20, 4.Reg 15/5, *Os* 11/11, *Luc* 8/27; *BielKron* 70, 76v, 158; In domo quae mihi haereditate obvenit habito, W tym domu którymi fie z oyczyłtego dziedźictwá dołtál mieřzkam. *Mqcz* 483b, 96b; *SienLek* 10; *RejPos* 348; *HistLan* A3v, D3; *RejZwierc* 49; *BielSpr* 53v; *BudBib* 2.Reg 13/20, 1.Par 17/1, 5, *Prov* 7/11; *CzechRozm* 151v; *ModrzBaz* 48, 109v; *Calag* 89b; *SkarŻyw* 125; *Calep* 547a; *WujNT Luc* 8/27, 10/7, s. 337, *Ioann* 8/35; *SarnStat* 593, 920; *SkarKaz* 455a, 579a; Zono winřzuy, żeby nam w tym domu mieřzkánie Zdrowiem, łzcześcim, y z káždey miáry fie nádáło. *CiekPotr* 5, 3, 68.

»przyjąć (a. przyjmować), przyjęty, przyjęcie *itp.* w dom (swoj), do domu (swego)« = *ugościć, podejmować; accipere a. excipere a. recipere hospitio Mqcz* [szyk zmienny] (45:20): Goście rad przyymuy do domu: Nie ftaw fie przykrym nikomu *BierEz* G; *OpecŻyw* 60, 62 [2 r.], 158v; *ForCnR* E2; *SeklKat* Q3v; *LibMal* 1551/163; *GroicPorz* mm3v; *KrowObr* 62v; *Leop Luc* 10/38; Abráhám przyimuie Anioły do domu łwego. *BibRadz Gen* 18 arg, I 10b marg [2 r.], *Luc* 10/38; *BielKron* 25v, 52v [2 r.], 70v, 260, 342v; Aliquem Mensa Lare, Prziyąc kogo w dóm łwóy y do łtołu. *Mqcz* 36a, 25d, 35c; *HistRzym*

29v, 37v, [39], 40v, 84v, 124v [2 r.]; *RejPos* 113, 163, 193, 211, 347v; *KochMon* 26; *BudBib Iudic* 19/18, *Eccli* 29/30; *KarnNap* D2v; *SkarŻyw* 59, 436, 441; *CzechEp* 117; *KochFr* 5; Inhospitalitas – Nie ludzkosc do przięczią czudzich ludzi w dom. *Calep* 537a, 490a, 537a, 781a; *LatHar* 466, + + +; *WujNT przedm* 38, s. 233, *Luc* 10/38, 16/4, s. 262, 274 (12); *SarnStat* 304, 1219.

»siedzieć (a. sieść), siedzący w domu« = *accumbere a. discumbere a. sedere in domo Vulg, PolAnt; habitare a. inhabitare in domo PolAnt* [szyk zmienny] (27 : 1): *OpecŻyw* 62v; O których oni nie wiedzą. Ktorzy w małych domiech siedzą. *BierRozm* 4; *RejPs* 97v; *MurzNT Matth* 9/10; *Leop Deut* 6/7, 11/19, *Matth* 9/10, *Luc* 7/37; *BibRadz 4.Reg* 6/32; *RejPos* 255v, 308v, 324, 353v; *BiałKat* 158v; *BudBib 1.Par* 17/1, I 289a marg, *Is* 44/13, *Ier* 36/22; *BudNT Luc* 7/37; Iż łpokoynie ták żywie liedząc łobie w domu/ A wżák krzywdy ni łzkody nie czyni nikomu. *PaprPan* K3v; *KochPs* 81; *CzechEp* 114; *PudlFr* 20; *WujNT Mar* 2/15, *Luc* 7/37; *SkarKaz* 315b; *GosłCast* 63; *KlonWor* 44.

»dom stawi(a)ć« = *aedificare Mącz* [szyk zmienny] (10): W Bliźniętach Dobrze walkę zacząć/ kupować/ przedawać/ łługi iednać/ domy łtawiać a do nich łie prowadzić *Goski* *3, *2v, *3, *3v, *4 [2 r.], *4v [2 r.]; *BielKron* 429; *AEdificare de exemplo alterius*. Ná ten xtált dóm łtawić. *Mącz* 78b.

»w inszy dom się udać i przeprowadzić« = *szukać innego opiekuna, protektora* (1): Wtóry raz ná łwiat idzie ten Flis/ [...] przetoż łię teraz w inłzy dom/ łzczęłcia łwego łzukáiąc: vdąć y przeprowadzić mułiał. *KlonFlis* Bv.

»wniść pod dach (a. przykrycie) domu« [szyk zmienny] (3): Iżem ia nie godzyen moy miły Pánie/ ábył ty włzedł pod dách domu moiego [ut intres sub tectum meum Vulg Matth 8/8] *RejPos* 243 [przekład tego samego tekstu] 46v; *BiałKat* 28v.

»z domu wychylić (a. wychylać) się« = *venire in publicum Mącz* [szyk zmienny] (5): Perraro venit in publicum, Bárzo łie rzadko z domu wychyła. *Mącz* 347a, 38c, 329b; *SkarŻyw* 252; a my łię dla niego [Pana Jezusa] y wychylić z domu lenimy? *LatHar* 197.

»wyganiać (a. wygnąć), wypędzać, wyrzucić, wypychać, pozbyć się itp. z domu« = *extrudere (ex) aedibus, penatibus exturbare, extra tecta proturbare, quaterere foras Mącz; excludere foras, expellere domo Calag* [szyk zmienny] (56): a nath thy krzywdy Iam go szdomu yego nyegonył anym go myal voley bycz *ZapWar* 1507 nr 1980, 1505 nr 2004, 1508 nr 2042, 2043, 1520 nr 2251, 1529 nr 2352; Nátożeł łługę nápráwił/ Iżby mię był z domu pozbył. *BierEz* C4v, B4v, K2v, S2v; I owłzem dym vczyniony w domu/ wypáda gad łthego domu *FalZioł* I 90b, I 2c, 10b, 24b, 41d, 42d (14); *BielŻyw* 132; *RejJóz* C6v; *RejKup* Dv, d4v, g6v; Czemu tedy łwoie dziećię z domu wypychał? *KrowObr* 149, 149v; *RejFig* Aa5; *Mącz* 338d, 346c, 467a, 469c, d; *RejPos* 42; *HistLan* Bv, D, F4v; Owa cáły dzień będzie dyabły z domu wyganiał. *RejZwierc* 106v; *BudBib Eccli* 29/23; *Calag* 46b; *KochPs* 43; *SkarŻyw* 332, 413; *KochMRot* C2v; *LatHar* 76; *WujNT* 424; *SarnStat* 514, 526, 587, 1159; *CiekPotr* 9; *KlonWor ded* **3v.

»wyjść (a. wychodzić a. wyniść a. wychadzać), wyszcie z domu« = *abire domo, egredi ex domo, exire foras Mącz* [szyk zmienny] (66 : 1): Iakomy othem dobrze vyemy ys hon nyewisedł sdomw swego samotrzecz sobie rownemy *ZapWar* 1545 nr 2634, 1504 nr 1961, 2018, 1507 nr 2025, 1508 nr 1991, 2053 (14); *OpecŻyw* 97, 113; Rozmocż białego chleba w małmazijey kielko kęłow/ á niźli zdomu wynidzielz: z iedz. *FalZioł* V 72v, V 62v, 72v, 73; Gdy chcefz z domu wynidz, pirwey łie rozmył

czo małz czynić. *BielŻyw* 17; *LibMal* 1547/135v, 1549/148, 1554/194 [2 r.]; *MurzNT Matth* 10/14; *GroicPorz* h2; *RejWiz* 90; *Leop 2.Reg* 11/8, *Ier* 38/8; *BibRadz Matth* 10/14; *OrzRozm* A3v; *BielKron* 31, 51 [2 r.], 52v, 62v, 207 (9); *Dixeram* me domi praesto fore, Obiecałem był domá być/ nigdzy z domu niewychodzić. *Mącz* 319b, 94c, 105a, 113d, 148a, 155a (9); *OrzQuin* M3; *HistRzym* 116, 131; *HistLan* B4; *BudBib Eccli* 50/5; *ModrzBaz* 55, 78; *KochOdpr* B3; *KochPs* 191; *SkarŻyw* 496; *WerGość* 230; *LatHar* 82; *WujNT Matth* 10/14, 13/1; *CiekPotr* 76; *SkarKazSej* 668b; Sumnienie bárzo płoche: nie vfa nikomu: Pátrzy kto idzie we drzwi/ kto wychodzi z domu. *KlonWor* 37.

»w (do) domu (za)chować (a. przechowywać), przechowanie« = *ukrywać, chronić, gromadzić; abscondere in domo Vulg* [szyk zmienny] (14 : 1): *Nykolay* zmalego parznyewa poczesnye zywy vsyemy mazovyeczkyey any zyvy zeslodzyemy any onych wdomu swym przechovyual *ZapWar* 1522 nr 2269, 1524 nr 2160; *ForCnR* A2; *MiechGlab* [89]; *RejJóz* N6v; gośpodarzs dawał yemu przechowane wdomu fwoym *LibMal* 1547/135, 1546/110, 1553/174, 1554/187; *LubPs* X3 marg; *Leop Tob* 12/12; *UstPraw* I3v; *BielKron* 47v; *RejZwierc* 188; *Bezeci* fą/ którzy zbóyce y złodzieie w domu przechowywáią. *SarnStat* 150.

»dom svoj zakazać [komu]« = *zabronić wstępu do domu* (1): *A yfz then tho* gośpodarzs obrazony thakovym bluznyerftwem dom fwoy yemv zakazał *LibMal* 1554/188.

Wyrażenia: »biały dom« (1): *Villa urbana*, Budowanie to w którym fám gośpodarzá dziedzic onego ymienia fiedział/ pański álbo biały dóm może być zwan *Mącz* 496c.

»dom biesiady, godowny« = *domus convivii Vulg, PolAnt* (1 : 1): *A do domu godownego nie wchodź/ byś miał fnimi fiedzieć* *Leop Ier* 16/8 [przekład tego samego tekstu] *BibRadz Ier* 16/8.

»dom biskupi« = *domus episcopalis JanStat* (2): *przeto Krol* w miáfteczku w domu Biskupim ftánał. *BielKron* 306v; *SarnStat* 1078.

»cesarski dom« (1): *Pozdrawiáią was wfzyscy święci: á zwáfzczá* ktorzy fą z *Cefárskiego* domu [caesaris domus]. *WujNT Philipp* 4/22.

»chłopski dom« (1): *Magalia, Wśi/ folwárki/ chłopskie domy. Mącz* 203d.

»dostateczny (a. dostatni) dom« [szyk 3 : 2] (5): *Domus omnibus rebus instructa et apparata, Wielmi doftateczny dóm/ y przipráwny. Mącz* 279d; *GórnDworz* Ii7; wfzytká fię ná *flufzbę Bożą* vdála: ono bogáctwo domu fwego wielce doftátecznego/ ná *v bogie obracáiąc* *SkarŻyw* 139, 346; *GostGosp* 10.

»dom dziekański« [szyk 1 : 1] (2): [*Król czeski*] będąc w domu Dziekańskim w *Ołomuńcu* w iedney kofzuli zábit nie wiedzieć od kogo. *BielKron* 369, 326.

»kanoniczy dom« (2): ten [*Przemek*] kfiążętom *Głogowfkim* miafto *Poznańskie* wydał/ kościół wielki ofadził *Kanonicze domy* popalił *BielKron* 370v, 393.

»kmieci (a. kmiecy) dom« = *domus rustica, villa Mącz* [szyk 3 : 1] (4): *Villa, Wieś/ kmieci dóm/ wieyski dworzec/ podworze álbo folwárk. Mącz* 496c, 362b; *GórnDworz* Bb2; *A któryby Szláchćic drugiego ízláchćicá gwałtem nádźedł* w domu kmiecym/ [ma być sądzon] *SarnStat* 1169.

»dom krolestwa« = *stolica* (1): *Iedzze tám chleb/ y prorokuy tám y w Bethel* niechćiey więcey prorokowáć: *Bo poświęcenie Krolewskie iefth/ y dom krolestwá [domus regni] iego. Leop Amos* 7/13.

»książęcy dom« = *domus principis Murm; domus regia BartBydg* (3): Aula domus principis Kxyążęcy dom. eyn furften hoff. *Murm* 131; *BartBydg* 17; *SarnStat* 984.

»dom mądrości, rozumu« = *szkoła* (2 : 1): Yáko kościół dom modlitwy ták ízkołá dom mądrości y ípráwyedliwości yest. *GliczKsiąż* L *marg*, L [2 r.].

»dom miejs(c)ki« [szyk 5 : 1] (6): Aedes, Stad haus Dom myełczky *Murm* 26; *BartBydg* 46; *BielKron* 36; przeto domy mieyłkie [*civium aedes*] porządkiem niech będą ípifáne *ModrzBaz* 83v; *SarnStat* 744, 1152.

»dom mieszkania« (3): iuż y dom modlitwy twey/ y dom miełzkánia twego pewnie poświecon y vbłogofłáwion będzie *RejPos* 351v; *ActReg* 18; A zażby on miły *Candidat*/ [...] zbieráiąc pieniądze ná drogę y dom włáłny opuściwłzy/ w gościnieby przemiełzkawał/ wiedząc że gdzie iedzie íeft dom miełzkánia iego *WysKaz* 6.

»pałac domu swego« (1): Iełliż ia wnide w przybytek á w páłace domu mego [*Si introiero in tabernaculum domus meae Vulg Ps* 131/3] *LubPs* dd2v.

»pański dom« [szyk 2 : 1] (3): y náchala ym wyącz kolaczi do panłkiego domu *LibMal* 1544/92; *Mącz* 496c; *Calep* 124b.

»dom płaczu, smętku« = *domus luctus PolAnt* (4 : 1): Myłł ludzi mądrych íełth w domu płáczu/ ále ízalonych w domu wefela. *BibRadz Eccle* 7/5, *Eccle* 7/3, *Ier* 16/5; *BielKron* 80v; *BudBib Ier* 16/5.

»dom pogański« (1): bo to za filny grzech łobie mieli/ wnidz w dom pogańłki. *OpecŻyw* 117v.

»pospolity [= *wspólny*] dom« (1): [*mają przysięć*] o pyethnasczie kop grossy ktore dały rodzoney syestrze Catharzynye Piorunowskyey s pospolithego domv *ZapWar* 1550 nr 2666.

»dom rodziców (a. rodziny)« (5): *OpecŻyw* 147v; *CzechRozm* 33, 230v; *SkarŻyw* 134; Przyydzie mi klucze położyć/ láméy precz íechác/ Domu rodziców íwych miłych wiecznie zániechác. *KochTr* 7.

»dom rzecznicy [= *adwokata*]« (1): Ale [*kmiołek*] wzięł cielcá tłuftego/ Szedł do domu rzecznicego. *BierEz* Sv.

»dom szlachecki« = *domus militis JanStat* (8): *ZapWar* 1548 nr 2669; y ná ten czás [*rycerscy ludzie*] w Rzymie z kościółow y z domow flácheckich wiele pobráli/ y wyniełli *ReszHoz* 139; tedy nie w domu ízlácheckim/ ále v Włódárzá/ álbo v Wóytá pozew niech będzie położón *SarnStat* 575, 514, 526, 921, 1232; *SkarKaz* 456b.

»dom ubogi« [szyk 4 : 1] (5): Wízedłzy tedy w dom vbogi/ Nie byłci tám narząd drogi *BierEz* M3v, M3v; *SkarŻyw* 597; Klinoćie drogi/ Móy dom vbogi Oddány tobie/ Vlubby łobie. *KochFr* 118, 99.

»dom wesela« = *domus convivii a. laetitiae PolAnt* (3): Lepiey íeft idż do domu płáczu/ niż do domu wefela *BibRadz Eccle* 7/3, *Eccle* 7/5; *BielKron* 80v.

»wie(j)ski dom« = *casa BartBydg, Mymer*¹; *domus rustica Mącz* [szyk 2 : 1] (3): Casa, vyessky dom, prosty domek *BartBydg* 23b; *Mymer*² 31; *Mącz* 362b.

Zestawienia: »dom apostolski« = *stolica papieska* (1): A Sobocki zatym. O nieważna to wtym domu Apostolskim ano tez Piotr wzywe oczy przysięgáł ze Pana nieznał *ActReg* 142.

»dom krolewski« = *domus regis Vulg, PolAnt* [szyk 45 : 3] (48): gwiazdo ty náłł wodz pewny/ dowiedz nás wdom krolewłki *OpecŻyw* 21; *BielŻyw* 114; *HistAl* G4v; A Athália zábithá íeft mieczem w domu Krolewłkim. *Leop* 4.Reg 11/20, 2.Reg 11/8, 15/35, 3.Reg 9/10, 4.Reg 11/6, 20/13 (14);

BibRadz 4.Reg 7/9, 2.Par 23/15, 20, 28/21, *Ier* 52/13 (8); *BielKron* 69v, 77v, 78, 83, 114v, 137v, 268v; Palatium, Pałac/ królewski dóm. *Mącz* 273b; *RejPos* 8v, 280v; *BudBib* 4.Reg 12/8, 16/8, 2.Par 2/1, 16/2, *Esth* 4/12, *Is* 22/15, *Ier* 36/12; *BudNT Matth* 11/8; *SkarŻyw* 283, 304, 480; *WujNT Matth* 11/8; prosił tenże Ezechiafz P. Bogá/ áby ono złupienie domu krolewfskiego/ y pobranie w niewolá lynow iego/ nie przychodziło zá czáfow y dni iego. *SkarKazSej* 706b.

»dom rzymski« = nazwa ratusza we Frankfurcie nad Menem [kalka z niem. Roemer] [szyk 3 : 1] (4): Záthym Cefarz ze wfszytkimi kfiáżety nowego Rzymfskiego krolá/ ná dom Rzymfski/ to iest ná Ratufz prowadzili *BielKron* 331, 330, 331, [332⁴].

Szeregi: »dom, (i) budowanie« (3): To tedy niechay bédzie o Dozorcách domow y budowánia [*de aedilibus*]/ y o ich vrzędzie. *ModrzBaz* 36, 35; *SkarŻyw* [282].

»dom od domu, (od, z) domu do domu« [*w tym: chodzić dom od domu* (6), *chodzić (a. przechadzać się) (od) z domu do domu* (3)] = *ostiatim Mącz*, *Calep*, *Cn*; *domesticatim Mącz* (8 : 8): dom od domu chodzi zapálaiątz fie gofpody profáfatz/ a nikt iey niechce przyiątz *OpecŻyw* 15, [34], 84v; *FalZioł* V 50v; *GliczKsiąż* G6v; *GroicPorz* ee3v; *KrowObr* 142v; *BielKron* 464v; *Ostiatim*, Od drzwi do drzwi/ od domu do domu. *Mącz* 271b, 94c; *BudNT Luc* 10/7; Synowie dom od domu chlebá niech profáfá *KochPs* 168; *Calep* 339b, 742b; Nie przechadzaycie fię z domu do domu [*de domo in domum*]. *WujNT Luc* 10/7 [przekład tego samego tekstu *BudNT*], 1.Tim 5/13.

»jawnie i po domiech« (2): *NiemObr* 86; iákom nie opuścił nic pożytecznego/ żebych wam oznaymić nie miał/ y náuczyc was iáwnie y po domiech [*publice et per domos*] *WujNT Act* 20/20 [przekład tego samego tekstu *NiemObr* 86].

»dom, kamienica« (1): domy, kamienice drogie, pirwey ogládane bywaiá nizli fie kupi *BielŻyw* 109.

»(tak) kościoł, (i, a, jako itp.) dom« = *templum et domus Vulg*, *JanStat* [szyk 9 : 8] (17): á gdy tam [*Tatarzy*] ludu nie nalezli [...] tedy kościoły y domy popalili *MiechGlab* 8; *WróbŻołt* V7; *LudWiés* B4; *KromRozm II* xv; *KromRozm III* G2v; Láta 1531/ było wielkie trzęsienie zyemie w Portugáliey/ ták iż w Liffybonie piętnafcie fet domow vpadło y kościoły *BielKron* 190v, 78, 259v, 260, 462; *Mącz* 125c, 220d, 289d; *ReszHoz* 139; *WujNT Act* 5/42, s. 424; iuz wiele ich nietylko w domiech/ ále y w kościołách nie fá przełpieczni. *SarnStat* 607.

»dom i (a, a(l)bo) mieszkanie« (4): Dom tedy álbo miełzkánie nie ma być ná mieyfcu bágniłtym blifku Iežíorá *SienLek* 2v; *RejPos* 293v; *BudBib Lev* 25/29; Ná co wyrzucánie okrutne zdomow y z miełzkánia ftárodawnego [*ex domibus et sedibus vetustis*]? *ModrzBaz* 141.

»pałac, (albo, i) dom« [szyk 2 : 1] (3): *Mącz* 273b; *Calep* 124b; Wítýdził fię íam íiebie Dawid/ gdy íobie dom y páłac kofztowny zbudował z cedrowych drogich drzew *SkarKaz* 455b.

»dom i (albo) pole« [*w tym: (tak) w polu abo (jako w domu)* (2), *nie w domach ale po polach* (1)] = *ager aut domus PolAnt* [szyk 3 : 3] (6): Dla czego y ten obyczáy był/ że dzieći nye w domach/ ále po polach myedzy zyelki fypyály/ nic w głowy ny kładáć *GliczKsiąż* E5; *UstPraw* B2; *RejZwierc* 192; *BudNT Act* 4/34; Przetoż go więc ízukáią w polu ábo w domu *KlonWor* 30, 39.

»tak w domu jako i w radzie« (1): ták w domu iáko y w rádźie [*et in foro, et in Senatu*]/ y gdzie iedno mogą/ wćzynią między sobą ták wielkie waśni/ iż się zda iákoby ieden drugiemu ná gárdło ftał. *ModrzBaz* 27.

»siedlisko i dom« (1): Vawrziniecz swiathczył mną pytającz mnie okolo occupovanya tego siedliska y domv tego. *ZapWar* 1550 nr 2664.

»tak w domu jako i na stronie« (1): ták w domu iáko y ná ftronie [*nec domi nec foris*] nie mogą być bezpieczni od tych/ ktorzi im zádźiákáli. *ModrzBaz* 96v.

»dom i ulica« [*w tym: w (po) domu (i) na ulicy (3)*] = *nunc fori nunc in plateis PolAnt; domi et foris* *Modrz* [szyk 3:1] (4): *BielKron* 430; *BudBib Prov* 7/12; O iáko wiele ieft ludźi pobitych zá nálezey pámięći/ w domu y ná vlicách *ModrzBaz* 79v; *ReszHoz* 118.

W przen (34) : mądrofzcz bofka zbudouał sóbye dom [*aedificavit sibi domum*] zwyczońfzczy boftwa fwego [*Vulg Prov* 9/1] *PatKaz II* 42 [*przekład tego samego tekstu BibRadz*], 40v, 42 [2 r.]; *BielŻyw* 145; *Leop Iob* 30/23, 38/20, *Os* 9/15; *BibRadz Prov* 2/18, 9/1; Przeto miáfku fwoiemu fwiętemu dom ku miefzkaniu fynowi fwemu w iey przybytku obrał. *BielKron* 136v; *HistRzym* 117v; *RejPos* 183v; *BudBib Iob* 30/23.

W charakterystycznych połączeniach: wejść do domu; zbudować dom (3); dom odpoczywania.

Zwrot: »utaić w domu« = *zatrzymać dla siebie* (1): Mądry/ gdy co nie kmyśli/ vtái to w domu: Co pożytek przynosi/ nie tái nikomu. *GosłCast* 36.

Wyrażenia: »domy boskie« = *miejsca święte* (1): takież y laffi, rycerfthwu fwemu kazał porębać kthore Zmodz w wiekiey czci miała, iako domy Bofkie *MiechGlab* [89].

»dom boży« (2): Oto yeft dom bozy ktory duch fzwyały poźwyaćzyl przebyuacz fynu bozemu *PatKaz II* 42, 40.

peryfr. »dom bez gruntu« = *łódź* (1): Lodzia ieft pracza na morzu/ dom bez gruntu/ zdrowie nie yfte *BielŻyw* 137.

»dom kłopotu« (1): Niewiafta ieft męfkie zhanbienie, nienaficzone zwierzę, [...] dom kłopotu, zrządzenie płoty *BielŻyw* 136.

»dom wiecznej mądrości« = *N. P. Maria* (1): y poźwyaćzyl ją bycz domem vyczney mądrofzczy *PatKaz II* 41v.

»dom nauki« = *skarbnica wiedzy* (1): od niegoż [*Platona*] takową miłóć odzierzał y naukę wřitkę tak iż Ariřtotelefa domem nauki nazwał. *BielŻyw* 87.

»dom pogrzebu« = *miejsce grobów, cmentarz* (1): ále miáfku y miłá Oyczyzná moia/ y dom pogrzebu Oycow moich [*domus sepulcrorum patris meis*] fpuftořzał/ y brány iego wypalone fá [*Vulg* 2.*Esdr* 2/3]. *SkarŻyw* 115.

»dom świata tego« (1): Wyfzedł od Oycá wiecznego/ wfzedł do domu światá tego/ zá zbroię wřiał ciało z panny *ArtKanc* A19v.

»dom ucieczki« (2): *LubPs* H2; Bądz mi Bogiem obrońcą/ y zá dom vćieczki [*domum refugii*] *Leop Ps* 30/3.

»w domu« = *w ukryciu, potajemnie* (1): Intra parietes, W domu/ nie yáwnie. *Mącz* 278b.

»dom żywota« (1): yego vyelmoznofzcz ftąpyła náfzwyath wdom zyuoata tey czyftey panny *PatKaz II* 42.

Szeregi: »(nie) dom i (ale, ni) gospoda« [szyk 2 : 1] (3): Bo ten fwiát nie ieft náfz dom/ ále ieft gofpodá/ Ktora tu nam z vrzędú ieft daná od Bogá. *RejWiz* 105; Iuż fczęśćié v nas nie ma domu ni gofpody *GórnTroas* 32; *SkarKaz* 422b.

»dom i odpoczywanie« (2): przeto pořwyączyl maryą [...] gotuyącz yą bycz mathką fynu bozemu a fwym namylfzem domem y odpoczyuanym *PatKaz II* 40, 40.

»dom abo pałac« (1): Iż człowieczeńftwo było domem ábo páłacem fyná Bożego wieczne⁸⁰. *CzechEp* 142.

»dom i przebytek« (1): [syn boży wybrał sobie Maryję na matkę] y pořzwyączyl yą yako dom y przebythek fwoy *PatKaz II* 40.

Przen (182) :

a) Niebo, raj jako mieszkanie Boga, przyszłe mieszkanie wieczne człowieka (129) : *WróbŻołt* 91/14, 121/9, qq3, 133/1; Będą ták nápojeni wyerni w obfityści/ W domu Pánye twey fwyętey á wyelkyey hoyności *LubPs* I4v, N5, Z5; *Leop Ps* 64/5, *Ioann* 14/2; *BibRadz Iob* 20/28; *HistRzym* 87; W tymżeć to domu pothym iuż ták w nierozmierzonym fá ony wfzytki wieczne błogofłáwienftwá iego *RejPos* 293v, 128, 159 [2 r.], 160 [2 r.], 183, 183v, 185v, 227v; *KochPs* 51, 126, 144, 145, 172; *ArtKanc* K8; *GórnRozm* E2; *GrabowSet* N3v; O niebo [...] dome^m ieftes rádości y rořkofzy nieuftáięcy. *SkarKaz* 245a, 122b, 246b, 517a, 549a, b (12).

W charakterystycznych połączeniach: do domu iść (5), pojsć, wniść; dom bogaty.

Zwroty: »brać w dom swoj« = *kryć, osłaniać* (1): Krijelz ie [panie] przy fwéy twarzy przed ludźmi frogimi/ Bierzeřz ie przed ięzyki w dom fwoy wfzetecznymi. *KochPs* 43.

»mieszkać, mieć mieszkanie w domu (twym)« [szyk zmienny] (9 : 1): *WróbŻołt* 112/9; Błogofłáwyeni ktorzy w domu twym mieřfkáya/ A co ná wyeki wyeczne tobye chwałę dáya. *LubPs* S6v, F3, S6v; *KochPs* 33, 37; Bo z wielkiewy chući duřzá ma k nim prágnie/ áby miałá w twym domu mieřfkánie/ á řpołeczne obcowanie. *ArtKanc* K7v, K7v, Q6v; *LatHar* 52.

»przebywać w domu« [szyk zmienny] (3): *KochPs* 92; O błogofłáwieni/ ktorzy przebywáia/ w domu twym ná wieki *ArtKanc* N19v, K8v.

Wyrażenia: »dom boży« = *domus Dei a. Domini Vulg* (8): Vwefeliłem fie z thych rzeczy ktore mi rzeczono iże w dom boży mamy wniřć. *WróbŻołt* 121/1, 22/6, 121/3; *OrzRozm* M4v; *BielKron* 14v; fyn Boży z řthąpił z niebá/ y odkupił go włáfná krwiá/ á w wiodł do domu Bożego gdyż piekło złupił. *HistRzym* [89]v, [89]; *SkarŻyw* 32.

»jasny, najjařniejszy dom« (2 : 2): *KwiatKsiąż* I3v; Słyřz próřby moie/ które w káždéy dobie Pořyła człowiek žáłofny ku tobie/ Z płáczem podnofząc ręce ku iáfnému Domowi twému. *KochPs* 39; *LatHar* 600; *WitosłLut* A6v.

»niebieski dom« (1): ZAchoway mieř/ ó řprawco niebieřkiego domu/ Prawdy niemář ná źiemi/ niemář vfáć komu. *KochPs* 17.

»dom obiecany« [szyk 4 : 2] (6): iż beřpiecznie á práwie trářilř do onego wiecznego z dawna tobie obiecánego domu fwego. *RejPos* 184v, 182v, 183v [2 r.], 184, 186v.

»dom ojca (niego) [=Boga Ojca]« = *domus patris Vulg, PolAnt (15): OpecŻyw 95v; W domu Oycá moiego wieleć ieft miełkánia BibRadz Ioann 14/2 [przekład tego samego tekstu RejPos 292, 292v, 294, WujNT, SkarKaz 549a, b [2 r.], 551a]; SarnUzn C7v; Słuchayże pilno iáki to ieft dom tego Oycá niebiełkiego RejPos 293v, 291v, 292, 292v, 293v, 294; WujNT Ioann 14/2; SkarKaz 549a, b [2 r.], 551a, 552b.*

»dom Pana (a. pański)« = *domus Domini Vulg (12): Bo ci co íą wíłczepyeni w domu Páná [plantati in domo Domini] tego/ Rozkwitną fye w páłacoch Bogá wíłchmocnego [Vulg Ps 91/14]. LubPs V2, aa2; Potym rycerz z Báldáchu/ to ieft Adam/ ieft przeniesion do ráiu w dom páná náłzego iezu Kryfta. HistRzym 87; RejPos 85, 183v, 184, 222v, 293v [2 r.]; KochPs 78; ZawJeft 5; LatHar 52.*

»dom przyszył« (2): *RejZwierc 177v; Domem przyśzyłym y końcem drogi náłzey iáko íię ćielzyć. SkarKaz 551a marg.*

»dom święty« = *domus sancta Vulg [szyk 5 : 1] (6): LubPs G2v; Leop Bar 2/16; RejPos 159v; Y będę miełkwał w twym świętym domu/ Nie wftępuiąc láty nikomu. KochPs 33, 92; ArtKanc K8v.*

»wdzięczny dom« [szyk 8 : 2] (10): *Wnidę moy Pánie do domu twoiego wdzyęcznego LubPs B4, aa2; Íż włyfcy s kwápieniem poydziemy/ á będziem íie ćifnąć do wdzyęcznego domu Páńskiego RejPos 183v, 182v, 183v, 184 [2 r.], 184v, 185v, 186v.*

»dom wieczny (a. wiekuisty)« = *domus aeterna Vulg, Modrz [szyk 9 : 3] (17): Bo człowiek poydzye do domu íwego wiecznego BielKron 82; RejPos 183v [3 r.], 184v, 185v, 186v, 293v, 352; RejZwierc 177v [2 r.], Aaa3v; BiałKaz D3v; Mamy przeto wdzielác rzeczy docześnych tym/ ktorzi nas do wiecznych domow przyiác máią. ModrzBaz [38]; WujNT 2.Cor 5/1; SkarKaz 3b, 384a.*

Szeregi: »dom to jest (a) krolestwo« (6): *WróbŻołt qq2; RejAp 158; A to napirwey pomni/ íż chodzilz po pułczy tego nędznego fwiátá/ [...] á ízukałz drogi do domu íwego/ to ieft/ do krolestwá iego fwiętego. RejPos 186, 184, 185, 186.*

»dom, (i) niebo« [szyk 2 : 1] (3): *RejZwierc 177v marg, Aaa3v; O Pánie wízech rzeczy [...] Dla niego ś [!] niebá y dniem wiecznym iálné domy Puścił WitosłLut A6v.*

»dom a ojczyzna« (3): *áby nie wftał á nie obładził íie do tego obiecánego domu íwego/ á do oney wdzyęcney oyczyzny swoiey RejPos 183v, 183v, 184.*

b) *Serce, dusza, ciało człowieka jako mieszkanie Boga lub Ducha świętego; ciało jako mieszkanie duszy (57) : HistAl 17; O miły Pánie sftąp do domu moiego/ á rátuý/ á wlpomoż RejPos 244, 43v, 114v marg, 194v, 198, 343v, 351v [2 r.]; SkarŻyw 36; ArtKanc Q8v; SkarKaz 3b, 160b, 458b [2 r.]; Ten náłz dom Ciáło/ dla zbiegłych lubości/ Niebácznie záýzrzác duchowi zwierzchności/ Vpásć ná wieki żádác nie przelstanie. SzarzRyt A2.*

W charakterystycznych połączeniach: íść do domu; (z)budować dom (3); íść w dom.

Zwroty: »mieszkać w domu« (1): *y my co pierwiałtki Duchá ś. mamy/ ítękáć muším/ nołząc ták mizerne ciáło/ y miełkáiąc w ták íkázonym domu SkarKaz 205b.*

»przyiác (a. przyjmować) w dom (serca swego)« (2): *Iáko małz przyiác w dom íwoy Páná íwego. RejPos 112v marg; WujNT 274.*

»wrocic się, wracający się do domu« (4 : 1): *RejPos 77; RejPosWiecz³ 98v; A gdy nieczyłty duch wynidzie od człowieká/ chodzi po mieścách bezwodnych ízukaíąc odpoczynienia/ á nie náýduie.*

Tedy mowi: Wrocę fię do domu mego [*revertar in domum meam*] fkądem wyfzedł. *WujNT Matth* 12/44 [*przekład tego samego tekstu RejPos 77, RejPosWiecz*³ 98v], *Matth* 12 arg, *Luc* 11/24.

Wyrażenia: »dom boży« (3): ábyfmy pátrząc na omywanie ciał dziećinnych/ sięgáli wiarą oney fprawy ofobliwey Duchá S. ktory ie mocą fwą czyści wewnątrz ná duży/ y poświęca/ żeby fię sftáli domem Bożym/ y Troyce S. przybytkiem. *KarnNap* B; *SkarŻyw* 354; *SkarKaz* 457a marg.

»docześny dom« [*szyk 2 : 1*] (3): O nędznelz to tu docześnie ty domy náfze/ dla ktorych błądzimy y wftawamy ná tey mizerney drodze fwoiey *RejPos* 183v, 293v, 352.

»dom Duchá świętego« (1): niech y ciála Chrześcijánfkie domy Duchá s. [...] potrzeby do wczciwości fwey máią. *SkarKaz* 386a.

»dom duszy« (1): z orfzakiem rozlicznych pokus fwoich/ nie ták ławie gości tych z domu duże twoiey zbędzielz. *LatHar* 2.

»przybytek domu« (2): *BibRadz* 2.Cor 5/1; pewnie możelz iść do przybytku domu fwego/ to iest do fercá á do fumnienia fwoiego *RejPos* 245.

»dom serca, serdeczny« [*szyk 8 : 1*] (8 : 1): Izali oná [*Maryja*] buduię domy ferc náfzych? *KrowObr* 153v, 152; *HistRzym* 53v; *RejPos* 198, 351v; *CzechEp* 242; *WujNT* 274; Bog fám fobie dom fercá náfze⁸⁰ przypráwuię. *SkarKaz* 457b marg, 457a.

»dom sumnienia« (4): á fzedwfy do domu fumnienia twe⁸⁰/ y wycięgni ciało vmárłego/ to iest grzechy ktoremi ciało twe od drogi prawdziwey błądziło. *HistRzym* 57, 120v; A ięlli fię grzechow ftrzeżelz/ ábo częfto miotelką fpowiedzi świętey dom fumnienia twego wmiátalz y oczysćiałz/ nie wiele fię trwoząc/ to powiedz/ co po oftátniey fpowiedzi pámiętalz. *LatHar* 137, 132.

»dom ziemski« [*szyk 3 : 2*] (5): ZAište wiemy/ iż ięlli przybytek tego ziemfkiego domu [*terrestris domus*] náfzego będzie fkázon/ zbudowanie mamy od Bogá *BibRadz* 2.Cor 5/1 [*przekład tego samego tekstu* (4)] *WujNT* 2.Cor 5/1, s. 633; *SkarKaz* 384a, 635a.

Szeregi: »dom i budowanie« (1): Y ták co dáley lepiej poftępując/ záłożył w fobie ofnowanie pokory/ ná ktorey inne cnoty fzcześliwie poftáwił/ y zftał fię domem y budowaniem Bożym. *SkarŻyw* 354.

»dom a kościoł« (1): iákie iest frozłze rozgniewanie nád tym domem á kościołem Duchá ięgo fwiętego/ nád tym nędznym człowięczeńftwem náfzym *RejPos* 194v.

»dom a (abo, i) przybytek« (3): Gdyż ferce twoie/ thák iáko ie pímo zowie/ iest dom á przybytek Duchá s. *RejPos* 351v, 198v, 347v marg, 348, 349v, 351v [2 r.]; *KarnNap* B.

2. *Budynek przeznaczony na jakiś cel; zakład, instytucja; domus BartBydg, Mącz (1031) : Leop* 4.Reg 20/13; *Argentina taberna, Warzftát/ álbo/ Dóm kędy myńce odmieniáją. Mącz* 15d; *Exposita domus cupiditati et voluptatibus, Dóm ná roskoŝy y rofpuftności wdány/ álbo potemny dóm ku wlfzém rofpuftóm. Mącz* 310d, 16c, 38a, 200a, 270b, 272c (11); *BudBib* I 179d marg, *Is* 14/17, *Os* 9/6; *Amphitheatrum – Okrągli dom wrzimian* [!] do grania. *Calep* 64a, 96b, 169b, 844b, 953b, 1063a; [*ustawiamy aby*] żaden w dóm/ gdzie fady Ziemfkie bywáią fądzoné [*in domum, ubi iudicia Terrestria celebrantur JanStat* 511]/ z zbroią [...] nie śmiał wchodźć. *SarnStat* 782 [*idem* 495, 932], 495, 782, 932.

Wyrażenia: »dom burmistrzow« (1): ále oddawánié podwód Komornikom/ [...] w domu Wóytowym/ Burmiftrzym/ álbo Lównicznym bydz ma *SarnStat* 973.

»dom kolegijacki« (1): Domu Kolegiáckiego wybudowánié y libertácia. *SarnStat* 205.

»dom kowalski« = *kuźnia* (1): Myłz w dom kowálki wbiezáła: Pożywienia tám łzukála: A iednoż piłę nálázła *BierEz* Rv.

»dom kupiecki« (2): *OpecŻyw* 73: Wynieście to ftąd/ á nie czyńcie domu Oycá niego domem kupieckim [*domum negotiationis*]. *WujNT Ioann* 2/16 [*przekład tego samego tekstu OpecŻyw* 73].

»dom ławniczy« (1): *SarnStat* 973 cf »dom burmistrzow«.

»dom nauki« = *szkoła* (2): *BudBib* I 460a *marg*; Y nie zowie Pan IEZVS kościoła onego domem náuki *SkarKaz* 455b.

»dom ogrodniczy« (1): [*siostry*] pogrzebły go [*Kaligulę*] gdzye thám były wielkie ftráchy w onym domu ogrodniczym/ áz mułiano ten dom łpalić *BielKron* 141.

»dom starościny« (1): Gdy iá wiedziono [*św. Dorotę*]/ z domu Stárościnego: piłarz ieden y łekretarz Stároścín/ [...] zártý z pániénki łtroiác rzekł do niey *SkarŻyw* 126.

»dom wojtowski (a. wojtowy)« = *praetorium Mącz* [*szyk* 2 : 1] (3): [*Loktek*] tych włzytkich ktorzy byli tego przyczyną pobráł y łamy poścínał/ á z domu Woytowłkiego zamek záložyl *BielKron* 370v; *Mącz* 319d; *SarnStat* 973.

Zestawienia: »dom barwierski« [*szyk* 1 : 1] (2): *Murm* 185; Tonstrina, Postrzigádlnia też bárwierski wárftát álbo dóm. *Mącz* 458a.

»dom chorujących, chorych« (1 : 1): *BielKron* 288; Nosocomium, Dóm choruyących/ Szpital tych ktorzy łie łieczą. *Mącz* 251b.

»dom ciemnice, więzienia« (1 : 1): Y dálem cie zá przymierze łudu/ zá łwiátłóść Narodom: ábyś othworzył oczy łlepych /á wywiodł więznią z zámknienia/ y z domu ciemnice [*de domo carceris*] *Leop Is* 42/7; *BudBib Ier* 52/11.

»czeladny dom« (1): W czeládných domiech y w gościnnym zloženiu łkobli łtrzedz y podwoiu/ áby nie płowano *GostGosp* 22.

»dom farbierski« (1): *Bamphia* [!], taberna tinctoria, Dóm farbierski. *Mącz* 23b.

»gościny dom« = *hospitium Mącz, Calep, Cn; diversorium, stabulum, taberna Mącz, Cn; xenodochium BartBydg; meritorium Mącz; diversoriolum, diverticulum, hospitium, pandochium Cn* [*szyk* 19 : 2] (21): Nosocomium, Gołcýnny dom dlya nyemocnych *Murm* 137 [*idem BartBydg* 98b], 137; *BartBydg* 98b, 175; *BielKron* 141v, 260; Hospitium, Gołpodá/ Gołcýniec/ Gołcýnni dóm Kárczmá. *Mącz* 159a, 158d, 159a, 218a, 275b, 411c, 437c [2 r.]; *HistRzym* 59; *KuczbKat* 35 [3 r.]; Boć ie z tąd gołcýnnemi domámi [*diversoria*] zowá/ że do nich z drogi gołcýie z łtępuią. *ModrzBaz* 36v; *Calep* 489b; *GostGosp* 22.

»kurewski (a. kurwi a. kurew) dom« = *domus meretricum, ganea a. ganeum, lupanar a. lupanarium, prostibulum Mącz* (6): Prostibulum, Nierzádných małp á kurew połpolitich dóm/ Zántus. *Mącz* 411c, 90d, 142c, 200a, 319a; Y łtháło łie że Kfiáże tego miáłtá/ [...] przyłzedł do onego kurwiego domu/ á poiáwłzy Thárfiá zá rękę y wwiodł iá do komnáty. *HistRzym* 21.

»łotrowski dom« (1): *Officina nequitiae et diversorium. Lotrowski dóm. Mącz* 115d.

»dom nierządny, nierządnych niewiast, nieczystości« = *domus meretricia, fornix, lustrum* *Mącz; ganea, lupanarium* *Modrz; prostibulum* *Vulg* [szyk 13 : 13] (21 : 4 : 1): *GroicPorz* p4v; *Leop Ioel* 3/3; Fornix, Nierządnych niewiaft półpolity dóm/ Zántus. *Mącz* 134c, 200c [2 r.], 218a; *WujJud* 262v; W wielu mieściech bywają nierządne domy iawnie półtanowione *ModrzBaz* 53v, 31v, 54, 54v; Y wiedzioná ieft ná ludzki pošmiech y fromotę do domu nieczyłtości. *SkarŻyw* 341, 69 [3 r.], 107, 341 [4 r.], 342, 443, 444 *marg*, 445; *ReszPrz* 61; *PowodPr* 41.

»dom nieuczciwy (a. niepoczciwy)« = *dom nierządny* (2): Ifch w domu nyepoczcziwem wKrakowye, welwowye wprzemysłzy [...] bibla *LibMal* 1547/129v; *SkarŻyw* 106.

»dom niewieści« = *domus a. triclinium feminarum* *Vulg* [szyk 1 : 1] (2): niechże by ie [dzieweczki] przywieżiono do miáftá Sufán/ a oddano do niewieściego domu pod rękę Eggeulfá komorniká *Leop Esth* 2/3, *Esth* 2/13.

»pastuszy dom« (1): Magale, magalia, Pastyrznia, pastuszy dom, mapalia *BartBydg* 85.

»pielgrzymny (a. pielgrzyski) dom« = *xenodochium* *Murm, Mącz* (2): *Murm* 137; Xenodochium, Gościnny łzpitał/ pielgrzymny dóm/ gdzie pielgrzymy przimuyą. *Mącz* 512b.

»piwny dom« = *oenopolium* *Murm, BartBydg* (2): *Murm* 138; oenopolium, vynny, pywny dom *BartBydg* 49.

»dom pospolity [= użyteczności publicznej]« = *aedes publica* *Modrz* [szyk 4 : 2] (6): Diversorium, pospolyty dom, gospoda *BartBydg* 44; *Mącz* 134c; áby y domy półpolite były im [ludziom ubogim] półtanowione *ModrzBaz* 37v, 35; *ReszHoz* 126; *WujNT* 425.

»pożyteczny dom« = *lupanar* [?] (1): Aliquando Ironice dicitur, Frugi aedificium Pożyteczny dóm. *Mącz* 138a.

»radny dom« = *buleuterion, conciliabulum, curia* *Calep* [szyk 3 : 1] (4): GDy iezuía przywiedli ku Pilátowi/ fami niełli na radny dom *OpecŻyw* 117v; *Calep* 142a, 232a, 279a.

»robotny dom« = *officina* *Murm, BartBydg* (2): *Murm* 137; Officina, locus, ubi exercentur officia, robothny dom, varstat *BartBydg* 101.

»dom rzemieślniczy« (1): [do tego niechby była] pśiárnia namniey w pułmilu: zegar wierny ná domu: dom rzemieślnicy *GostGospPon* 170.

»dom sądow(n)y (a. sądny)« = *forum* *Mymer*¹, *BartBydg; basilica, praetorium, regia* *Mącz, curia* *Modrz* [szyk 7 : 5] (12): *Mymer*¹ 12; forum, thark vel sądny dom *BartBydg* 60; *ZapWar* 1532 nr 2414; *UstPraw* H3; Basilica, Latine, Regia, Sądowny dóm/ álbo/ Dwór. *Mącz* 23c, 319d; *CzechRozm* 166; niechayby łędziowie przybili v domu łądowego tablicę [in albo curiae suae] *ModrzBaz* 90; A żołnierze wprowadźili go do śieni ratułzney/ (marg) ktora ieft ratułzem. G. ábo łądowym domem. (–) *WujNT Marci* 15/16; A iefliby który [...] w domu łądowym wołanié czynił/ tedy ma bydź ná nim łkázána winá łowita czternaście grzywien *SarnStat* 870, 857, 1029.

»dom sirotny, sierotkow« = *brephotrophia* *Mącz; curotrophium* *Calep* [szyk 1 : 1] (1 : 1): Brephotrophia, Sirotny dóm/ álbo/ Szpital dziecinnny. *Mącz* 26d; *Calep* 280a.

»spokojny dom« (1): Asylum, spokoyny dom *BartBydg* 15.

»starych ludzi dom« (1): Gerontocomion, Starych ludzi dóm gdzie łtare chowáyą. *Mącz* 145c.

»szynkowny dom« = *caupona Murm, BartBydġ; oenopolium Mącz* [szyk 5 : 1] (6): *Murm* 138; *BartBydġ* 25; KSiądz iedęń ízedł rániuchno/ ínadź teź gdzieś dopijał/ Dom ízynkowny gdzie drudzy pili idąc mijal. *RejFig* Ee3v; *Mącz* 260c; *WerGość* 223, 229.

»trędownatych dom« (1): *Hieracomeion, Trędownatych dóm/ Szpital. Mącz* 156a.

»dom wikaryjski« (1): dom thenze vicaryfky poczał gorzecz *LibMal* 1552/170.

»winny dom« = *oenopolium Murm, BartBydġ* (2): *Oenopolium, Wynny dom álbo pywny. Murm* 138; *BartBydġ* 49.

»zbojcy morskich dom« (1): *Piratecium, Zbojcy morskich dóm/ Kárczmá á íchadzka łotrowská. Mącz* 301a.

»zły dom« = *lupanar Vulg* (4): v *Zidow pyerzyne vkradl, thą dall wezlym domu nyewyáltham LibMal* 1545/98, 1545/97v; *Leop Ez* 16/31, 39.

»zebraczy dom« (1): *Ptochodochium, Zebráczy dóm/ Zebráczy gościniec. Mącz* 329a.

a. Świątynia, miejsce modlitwy; domus, idolium, oratorium Mącz (885) : *OpecŻyw* 73, 158v; *PatKaz I* 7v; *PatKaz II* 40, 40v; *TarDuch* A6; *Panie* [...] vmiłowałem okrafę domu twoiego y mieltcze mieltzkania chwały twej. *WróbŻołt* 25/8, Iv [2 r.], 67/7; *RejPs* 111 marg, 190v; *RejRozpr* B3; *SeklKat* Q3 [2 r.], Z2; *KromRozm I* M3v; *KromRozm III* G5 [2 r.], K6v, O4; *LubPs* G2, P3v, P6v, S6v, X3, cc3v, dd4; *KrowObr* 186 [4 r.], Ss2, Ss2v; á tenże mi przykazał/ ábym mu zbudował dom [ut *aedificarem ei domum*] w Ieruzále/ ktore íest w ziemi Iudfkiey *Leop 2.Par* 56/23, 2.Reg 12/8, 4.Reg 11/11, 1.Par 17/42, 47, 2.Par 7/1 (41); Zátym wízedł Iehu y Ionádáb fyn Rechábow do domu Báálowe^{so} *BibRadz* 4.Reg 10/23; *Iudic* 9/46, 3.Reg 6/6, 7, 8, 9 (88); [Litwini] Láfy mieli zá domy Świętych. *BielKron* 382, 33 [2 r.], 33v [3 r.], 35, 37 [3 r.], 37v (21); *Mącz* 164c; *RejAp* 41; *RejPos* 22v, 24 [3 r.], 139v, 157v [2 r.], 160v (17); *BialKat* 18, 138v [4 r.], 233v marg; *RejZwierc* 236v; *WujJud* 20v, 117v, 181v; *WujJudConf* 119v; A ten dom był przed tym zbudowany [aedificabatur haec domus] zdáwná od niektorego wielkiego y moźnego krolá Izraélfkiego. *BudBib 3.Esdr* 6/14, 3.Reg 5/18, 6/2, 3, 4, 5 (150); *CzechRozm* 177; Píímno święte zowie kościoł Boży domem *SkarJedn* 6, 3, 8, 9; *KochPs* 36, 95, 109, 126, 197; [Chrześcijanie] Ná káżdym mieyfcu gdzie mieltzkáią/ máią domy ná modlitwę poświęcone *SkarŻyw* 362, 2, 88, 142, 374; *CzechEp* 156, 289, 297; ále do kilku íet lat poty^m wierni Chriřtyánie/ domow ná chwałę Bogu/ ołobliwych nie budowáli *NiemObr* 23, 22; *ArtKanc* K8; *GrabowSet* G4y; *KochFrag* 19; *LatHar* 246, 368, 474; *WujNT Matth* 21/13, *Mar* 11/17, *Luc* 19/46, *Ioann* 2/17, *Act* 7/47 (9); *SiebRozmyśl* G; *PowodPr* 53; ZAchowuymy kościoły Boże w wielkiey czći/ íako domy lámemu Bogu ná mieltzkánie oddáne *SkarKaz* 456a, 84b, 205b, 453a, 454a, 455a (18).

W charakterystycznych połączeniach: (z)budować dom (boży) (65); mieszkać w domu (9); dom bałwański (2), bałwochwalski, Boga (25), chwały (7), duchowny, Jehowy (54), kościelny, majestatu, mieszkania, nieprawości, Pana (5), pasterzowy, ubłagania; naczynie (8), okrasa (4), ozdoba (5), posługa (5), sługa (3), stroż domu (2).

Wyrażenia: »dom (do) modlitwy (a. modlenia), ku modlitwie« = *domus orationis Vulg, PolAnt; oratorium Mącz* (20 : 2): *OpecŻyw* 73; Y yáko pan Kriřtus raczył názwác kołcyoł domem modlitwy/ thák káżdą ízkołę álbo kolegium flulřnye moźe przewác domem mądrości y ípráwyedliwości.

GliczKsiąż K8v, K8v marg; *BibRadz Mar* 11/17; Oratorium, Dóm modlenia/ Kápliacá. *Mącz* 270a; *RejPos* 139v, 194v, 195, 349, 350 marg, 351v; *BiałKat* 233v marg; *WujJud* 185; *SkarŻyw* 69; okrom tych/ Ią y inŕze kościołki/ káplice/ domy do pólpolitych modlitw. *ReszHoz* 115; *WujNT Matth* 21/13, s. 89, *Mar* 11/17, *Luc* 19/46; *PowodPr* 53; *SkarKaz* 455b, 456b.

»dom ofiary« (1): Wyfluchałem modlitwę twoię/ y obrałem łobie to mieýłce na dom offiáry [*in domum sacrificií*]. *Leop* 2.Par 7/12.

»dom ojca [= *Boga*]« = *domus patris Vulg* (5): *OpecŻyw* 58 73; Wynieście to łtąd/ á nie czynicie domu Oycá mego domem kupieckim. *WujNT Ioann* 2/16 [*przekład tego samego tekstu OpecŻyw* 73]; *SkarKaz* 42a, 453b.

»dom pokoju (a. pokoja)« (2): [*Żydzí przeciw Mojżeszowi i Aaronowi*] burzyli/ áż vciekł Moizész y Aaron do domu pokoiá álbo vmowy. *BielKron* 41; *SkarKaz* 609b.

»przybytek domu (pańskiego)« = *tabernaculum domus Domini Vulg* (3): Brácia theż ich Lewitowie/ ktborzy byli zrzádeni ná wífelką poŕługę przybytku domu Páńskie⁸⁰. *Leop* 1.Par 6/48, *Ps* 131/3; *SkarJedn* 330.

»dom świadectwa« (3): Roŕkazał tedy Pan Bog Moizészowi áby tę rozgę [*Aaronowę*] łchował do domu łwiadectwá [*in tabernaculum testimonii Vulg Num* 17/10] *BielKron* 41v, 33v [2 r.].

»dom święty, świątńce, świątości« = *domus sancta a. sanctuarii Vulg; domus sanctificata, templum sanctum PolAnt* [szyk 15 : 3] (15 : 2 : 1): Abowiem przywiódł ná nie Krolá Cháldeyŕskiego/ y pozábijał młodzięńce ich mieczem w domie Świątńce łwey *Leop* 2.Par 36/17; *BibRadz Ier* 11/15; *BielKron* 33 [2 r.], 33v [3 r.], 34, 38v; *RejPos* 144; Symon Syn Oniałzow offiárownik nawyŕzłŕy/ ktory dom święty zá żywotá łwego pobudował *BudBib Eccli* 50/1, *Iudith* 9/14, *Eccli* 49/14, 1.*Mach* 9/54; *KochPs* 37; *PowodPr* 11, 53; *SkarKaz* 455a.

»dom umowy« (4): vmyli łie Moizész y Aaron y łynowie iego ręce y nogi/ gdy wchodzili pod przykrycie domu vmowy [*Vulg tabernaculum foederis Ex* 33/7; *Wuj przybytek przymierza*] *BielKron* 35v, 39, 39v, 41.

»dom wñętrzny« = *miejsce najświętsze, część świątyni jerozolimskiej; domus interior Vulg, PolAnt* (3): *Leop* Ez 42/15; Y połtáwił ony Cherubiny w pośrzodku Domu wñętrznego *BibRadz* 3.Reg 6/27; *BudBib Ez* 41/17.

Zestawienia: »dom boży« = *templum Mącz, Cn; domus Dei Vulg, Cn; domus Domini, templum Dei Vulg; aedes sacra, basilica, delubrum, dominicum, fanum, sacrarium ritus Cliristiani Cn* [szyk 177 : 1] (178): Wíłedwłŕy w dom boży iádl chłéb offeltorziyny/ ktorégo nikt niemiál ieltz iedno łami kapłánij *OpecŻyw* 59v; *TarDuch* A5; *WróbŻołt* H8, 67/13, 115/19, 133/1; *MurzNT Matth* 12/4, *Mar* 2/26; *LubPs* O; *KrowObr* 77v; Rozmowmy łie miedzy łobą w domu Bożym/ w pośrzodku kościołá *Leop* 2.*Esdr* 6/10, *Iudic* 20/18, 1.*Par* 6/10, 25/6, 2.*Par* 7/4, 31/13 (20); Y podał Pan w ręce iego Ioákimá Krolá Iudłkiego/ y część naczynia domu Boże⁸⁰ *BibRadz Dan* 1/2, 1.*Par* 23/28, 2.*Par* 24/7, *Zach* 7/2, 1.*Esdr* 2/68, 3/8 (9); Przykazał też Pan Bog/ áby żadny do domu Bożego nie chodził/ ktory nie ma ciałá zdrowego *BielKron* 36v; Płákał lud przed drzwiami domu Bożego. *BielKron* 43, 14v, 35, 35v [9 r.], 36, 36v [3 r.] (77); *Domus etiam pro templo accipitur, Kościół/ Boży dóm. Mącz* 94b; *OrzQuin* Aa3v [3 r.]; *RejPos* 144 marg; *KuczbKat* 405; *RejZwierc* [238]; *WujJudConf* 29v; A przeto

z fukałem wrzędniki mówiąc przecz pułtołzeie dom Bożj? *BudBib* 2.*Esdr* 13/11, *Gen* 28/22, 4.*Reg* 12/5, 7 [2 r.], 16/14, 2.*Mach* 14/33 (20); *CzechRozm* 235v, 253v; á kámieñ ten ktorym ná znák połtáwił/ domem Bożym zwány będzie. *SkarŻyw* 347, A4v, 347, 356; *CzechEp* 47, 50, 51; *LatHar* +4, 474; *WujNT Matth* 12/4, *Mar* 2/26, s. 167 [2 r.], *Luc* 6/4, Yyyyy4v; *SarnStat* 181, 628, 890; *PowodPr* 52, 53, 83; O budowaniu/ poświęcániu/ vzywániu y vczczeniu kościołow domow Bożych. *SkarKaz* 453a, 453a [2 r.], 454a, 455a, b [2 r.], 456b [2 r.], 457a; *KlonWor* 48.

»dom pański« = *domus Domini Vulg, PolAnt* (106): *RejPs* 190v; Przez dom páńłki/ yákom powyedżył/ kołcyoł boży známyenyue *KromRozm III* G5, G5 [2 r.]; *LubPs* M4, aa4, cc3, dd3v; A on im dał włocznie y zbroie Krolá Dawidá/ ktore były w domu Páńłkiem. *Leop* 4.*Reg* 11/10, 3.*Reg* 7/12, 9/10, 15, 10/5, 4.*Reg* 11/3 (48); Abowiem rołkazał był Káplán żeby iey nie zábiiano w Domu Páńłkim. *BibRadz* 2.*Par* 23/14, *Iudic* 18/31, 1.*Reg* 1/24, 3.*Reg* 15/15, 18, 1.*Par* 23/24 (39); *RejPos* 144, 292 marg, 350, 350v; *RejZwierc* [28³]v; *KochPs* 81, 187, 188; *SkarŻyw* 279; *LatHar* 62; Przechodzenia po kościele/ rozmow świeckich/ y długich y nie przykłádných ftrzeżmy fię. Bo fię tym dom Páńłki lży y do nieczci przywodzi. *SkarKaz* 456a.

Szeregi: »dom (boży), (albo, i, to jest *itp.*) kościoł« [szyk 8 : 7] (15): *KromRozm III* C8v; y vmyie fię pirwey niż wnidzye do kościołá álbo domu Bożego *BielKron* 38v, 94v; *Mącz* 94b; *OrzQuin* G3v; *RejAp* 18v; *RejPos* 144 marg; *BudBib* 3.*Reg* 6/17; *SkarŻyw* 87; WSzyłtki domy Bożé álbo Kościoły [*aedes sacras seu ecclesias JanStat* 190]/ we wżytkich ich práwiéch/ fwobodách/ [...] chcemy wcale záchowác. *SarnStat* 181 [*idem* (2)] 628, 890; *PowodPr* 3; *SkarKaz* 453a [2 r.].

»dom a (i) przybytek« (3): Iáko ma być poświęcan dom á przybytek Páńłki/ ták ten ręką zbudowány ku chwale iego *RejPos* 347v marg, 198, 291 marg.

Przen: Kościoł jako instytucja, ogół wiernych; *domus Vulg* (114) : To yełt dom nye ná rozlicznym á vftęmpuyącym pyáku/ ále ná yedney/ cáley/ á twárdey opoce/ [...] zbudowány. *KromRozm II* tv; Przeto tełz Pan od domu fwego potzyna/ to iełt od wiernych fwoich *KrowObr* 238; *Leop Hebr* 3/2, 5, 6 [2 r.], BBB3; *BielKron* 40; *GrzegRóżn* F marg, F4 [2 r.], H3, I3v; A ták w tymci to domu Bołkiey fzyrokości iego vftáwicznie fá wżyfcy wierni iego *RejPos* 293v, 293v [2 r.]; *KuczłKat* a2 [2 r.]; *CzechRozm* 168, 216, 235v [3 r.]; Bo imfię wiecey kościoł fzerzył/ á do tego domu ludzi rozmáitých y narodow nieftworných nábiereał/ [...] tym wiecey tego Páłterzá iednego nawyżłzego [...] potrzebował. *SkarJedn* 80, 8, 10, 55, 110; *KochPs* 141; *SkarŻyw* A3, A4 [2 r.], 26, 483; y ten dom fwoy/ to iełt nas/ iáko fynowi oddał: y nád nim przełožył. *CzechEp* 290, 130, 289, 290 [5 r.]; *NiemObr* 7, 67; *WujNT* 21, 190 marg, 398, *Hebr* 3/2, 5 (10); *SkarKaz* 241b, 606a; Abo fię zgadzay/ ábo bądź wyklęty y z domu wypaday/ á miedzy brácią niezgody nie rozśieway. *SkarKazSej* 684a, 672b, 683b, 684a, 690b.

W charakterystycznych połączeniach: mnożył się dom boży; dom (z)budować (5); dom Boga, chwały, wszytek (11), zgniły (2); gospodarz, pasterz domu.

Wyrażenia: »dom boży« = *domus Dei a. Domini Vulg* (35): Abowiem fprawiedliwi ludzie fá fczępieni w domu bożym *WróbŻołt* 91/14, ff5, qq3; *SeklWyzn* g2v; *SeklKat* E2; *Leop* 1.*Petr* 4/17; *CzechRozm* 61, 253v, 254 [2 r.]; *KarnNap* B; gdyłz wżyłstek świat Boży iełt kościoł/ wżákże kościoł fię zowie domem Bożym *SkarJedn* 109, 2, 7, 188, 388, 398; *SkarŻyw* 249, 269; *CzechEp* 199;

NiemObr 8, 36, 84; *ReszPrz* 9, 13; Papież nie Jeŝt Biŝkupem y Rządzcą áamego miáŝtá Rzymu/ ále wŝytkiego domu Boŝego *WujNT* 726, 719, 1.*Tim* 3/15, s. 726 [2 r.], 756, *Hebr* 10/21, 1.*Petr* 4/17, s. 842; *SkarKaz* 606b.

»budownik domu Boŝego« (1): ábo oni ofobliwi ie⁸⁰ Apoŝtołowie: ktorzy potym budownikámi domu Boŝego mieli być *CzechRozm* 253v.

»dom duchowny« (8): *CzechRozm* 254; *CzechEp* 290; *NiemObr* 34 [2 r.], 36; y wy iáko żywe kámienie buduyćie fię/ domy duchowne [domus spiritualis] *WujNT* 1.*Petr* 2/5; Wierni áa budowánim Boŝym. Y domem duchownym. *WujNT* Xxxxx3v, s. 799 *marg.*

»dom żywego koŝcioła« (1): á budowanie ieŝt dom żywe⁸⁰ koŝcioła *SeklKat* Q.

»dom pański« (1): Służbá iednego páná niezgody w domu Pánŝkim nie dopuŝci. *SkarKazSej* 671b *marg.*

Szeregi: »dom, (i, to jest) koŝcioł« [szyk 4 : 1] (5): *KromRozm III* P4; Bowiem gdy Bog ieŝth Duch thedy y dom iego ieŝt duchowny/ to ieŝt/ koŝcioł ábo zebránie wiernych *BibRadz* I 336b *marg*; *KarnNap* B; sítáymy fię koŝciołem y domem iego *SkarKaz* 457a, 606a.

»dom i krolestwo« (3): y poŝtánowieę go w domu moim/ y w Kroleŝtwie moim [*in domo meo et in regno meo*] áŝ ná wieki *Leop* 1.*Par* 17/14 [*przekład tego samego tekstu*] *BibRadz* 1.*Par* 17/14; *BiałKat* 18v.

»dom a (i) owczarnia« (2): czemuŝ nie pilnuieŝ nád tym domem ŝwoim/ á nád tą owczárná zwierzóná tobie? *RejPos* 346; *SkarKazSej* 684a.

3. *Rodzina, mieszkańcy domu, ognisko domowe; gospodarstwo; majątność, posiadłość; domus, lares, penates* *Mącz, Cn; familia, focus, res familiaris* *Mącz* (971) : habram przyŝŝythszy na dom moy Czachouicze yszbyl mya gwalthem *ZapWar* 1503 nr 1930; Iakom ya nyezayál pyaczyu vyeprzow [...] anym ych ku swemu pozythkowy obroczył albo domu swemu. *ZapWar* 1522 nr 2285, 1503 nr 1951, 1952, 1542 nr 2559; *PowUrb* +4; *BierEz* G, Nv. Q, S2v [3 r.]; O wielko ŝcęcęŝny on dóm/ w ktory^m tako czeládz ŝwięta przebywala. *OpecŻyw* 35v, 62, 169v; *PatKaz III* 130; y bogoŝláwił pan bog domowi onego páná dla Iozefa *HistJóz* A3, B2v, D4v; Vcz ŝie w ŝwym domu dobre⁸⁰ goŝpodarŝtwa. *BielŻyw* 11, 31, 170; *BierRozm* 7; *WróbŻołt* 49/9; *RejRozpr* H4v; *LibMal* 1544/84v [2 r.]; *LibLeg* 11/133v; Tobie teŝ áa poruczony W domu wŝytki ŝprawy ony *RejJóz* F3v, C2, F8, G3v [2 r.], H8, P7, Q2; *RejKup* d4, e5; *KromRozm I* B4; wierzę iŝ ŝię zdomem moiem co dzień to gorzėi dŝiác będzie *MurzHist* H2, T3v; *MurzNT Matth* 10/13, k. 141; *KromRozm II* o4v; *BielKom* A2, F7v, G5v; Nyechayzeby dom był od goŝpodarŝtwa/ á ŝzkoła od rozumu á mądrosći. *GliczKŝiż* L, C5v, K6v, L [2 r.], M8v, N; *LubPs* N2v, V3, X2v [3 r.], Y, Y5v; *GroicPorz* gg3. gg4; *RejWiz* 43, 59v; Nie będe brał zdomu twego [*de domo tua*] ćielcow: áni z trzod twoich kozłow. *Leop Ps* 49/9 [*przekład tego samego tekstu* *WróbŻołt, BibRadz*]; Wyday nam Dánielá/ bo ináczey tedy y ćiebie y dom twoy wybijemy. *Leop Dan* 14/28, *Gen* 36/6, 41/40, *Num* 1/44, *Deut* 12/7, 1.*Reg* 20/15 (34); *RejFig* Cc8v, Ee3v; *RejZwierz* 9, 23v, 66 [2 r.], 135; RZekl tedy Pan do Noego/ wnidŝ thy y ze wŝitkim domem twym do Archy *BibRadz Gen* 7/1 [*przekład tego samego tekstu* *BudBib*] *Gen* 12/17, 14/14, 15/3, 24/2, 31/37 (40); *OrzRozm* R4v; *BielKron* 7v, 15v [2 r.], 16v, 20, 30 (19); *KwiatKŝiż* G, M3; Demortuus est cum tota familia, Pomárł/ zmárł ze wŝiŝtkim domem. *Mącz* 232c; Adoptare se alicui familiae,

Przyjacielstwo ziąć z niektórym domem. *Mącz* 267a, 56b, 122b, 123a, 196c, 236c (14); *Prot* D3; *RejAp* D6, 52, 67v, 189; *GórnDworz* G5v, K3, Y3v; *HistRzym* 4v, 59, 93; á cokolwiek fie naypirwey w ktorym domu vrodziło/ to wśytko będzie zábito. *RejPos* 158; day mu imię z dawná zwyczáyne z domu powinowátých twoich. *RejPos* 297, 3v, 20v [2 r.], 24, 43, 43v (82); Páweł wśyftki co ich było w domu chrzći íam *BiałKat* 261, 261; Gdzie wiele w domu íynow/ s trochę máiętności/ Pożywie s nimi íañięd/ nie iedney trudności. *BielSat* D [*idem BielRozm* 23]; *HistLan* C2, E, Ev; *KuczbKat* 280; Gdyż Pan nieomylnie bogáctwem á pocźciwościámi ozdobić obiecał dom káżdego człowieká poćciwego *RejZwierc* 14v, 30v, 33v, 35, 36, 46v (33); *BudBib Gen* 7/1, 17/13, 23, 27, *Ex* 8/3 (41); *BiałKaz* K, Mv, M2v; *BudNT przedm* a6v, *Matth* 12/25, *Luc* 12/52, *Act* 18/8, *Hebr* 11/12; Tedy Kriípus przednieyfy w zgromádeniu vwierzył Pánu ze wśyftkim domem íwym *CzechRozm* 258, 109v, 139v, 153v, 160, 173; Więc Stáchniczek choć domem báwi fie ípokoynie/ Iednák tráfi we wśytko co trzebá wybornie. *PaprPan* Q4v, K4v, Q4; Y toć też íeft nie bez wielkiego dźiwu/ gdy w iednem domu [*in una domo ac familia*]/ iedni íię vbieráią po Niemiecku/ drudzy po Włofku/ drudzy po Turecku *ModrzBaz* 51, 2v, 15, 36v, 61, 117v; *SkarJedn* A6v, 20, 58, 304; *KochOdpr* A3v, C3; Nie doftąpi cię żadna zła przygodá/ Ani íye naydzie w domu twoim ízkodá. *KochPs* 139, 78, 187, 191; Y opuźczáiąc dom bogáty/ y miłego oycá/ iedyna íego zebránia dziediczká/ Bogu drogę íwoię polecála. *SkarŻyw* 13, 14 [2 r.], 35, 68, 69, 74 (37); *KochTr* 23; *StryjKron* 125, 161, 350; *CzechEp* 48; *NiemObr* 12; *KochFr* 31, 59, 63, 73, 77, 83, 124; *KochMarsz* 153; *KochMuza* 28; *KochWz* 141; Iuż y w domu móy rząd máły/ Bom ná wśyftko íeft niedbály. *KochMRot* B4, A2, A2v, A4v; *ReszList* 185; *WerGośc* 222, 256, 257; Nie podoba mi íię ten dom/ w ktorym/ kiedy y kokofz gdacze/ kur milczy. *WerKaz* 287, 279, 290, 299; *KochPieś* 6, 20, 36, 37, 52 [3 r.]; *ArtKanc* M4v; *BielRozm* 23; Pytam ich/ á zaíz ták gośpodarż íądzi/ gdy íię co w domu íego miedzy czeládzią sítanie? *GórnRozm* F3v, A3, C4v, D, G4v, H3v (11); *PaprUp* G4, K; *ZawJeft* 11, 21, 27, 37; *ActReg* 53 [2 r.], 75, 83, 85, 108 (13); *Calep* 539a, 647a; *GostGosp* 4, 10 [2 r.], 12, 16, 20 (12); *GostGospGroch kt*; *GostGospSieb* +3 [3 r.], +3v [2 r.], +4; *GórnTroas* 28, 51; *GrabowSet* A3, K4, L2v; *KochFrag* 28, 40, 45, 46, 48 [2 r.]; *KochFragJan* 3, 4 [2 r.]; *OrzJan* 45; *OstrEpit* Av; *LatHar* + +6, 236, 648, 659; *KołakSzczęśl* C3v; Pokoy domom przyimuiącym Apoftoły. *WujNT* 40, *Matth* 10/13, 12/25, *Mar* 3/25 [2 r.], 13/34, *Luc* 12/52 (30); A íeibly íeno iedyny íyn był/ ten ná dziedzinie mieźkác ma/ y robić w domu [*laboret in domo JanStat* 1082] z rodzicmi *SarnStat* 200, 205, 228, 294, 330, 352 (18); *SiebRozmyśl* F; *GrabPospR* N4v; *PowodPr* 17, 22, 53, 79, 82 [2 r.]; Koniec małżeńtwá íą dźiateczki/ z ktorych íię dom buduie *SkarKaz* 421a, 40b, 44b, 278b, 351b, 385a (16); *VotSzl* E4v; Ale y to zyfk wielki, że prze tę niewiáltkę, Nie przyidzie do zniśzczenia dom nász. *CiekPotr* 30, 11, 26, 27, 28, 29 (11); Nie dármo oyciec dźiówki prędko z domu zbywa Choć íą miłuię: nic to: bá y choć vbywa. *GosłCast* 45, 16 [2 r.], 21, 28, 31, 45 [2 r.] (11); *PaxLiz* Bv, B2 [2 r.], C; W domu ieden gośpodarż y żoná poddána. *SkarKazSej* 690a *marg*, 660a, 669a, 670a, 671b, 690a (14); *KlonFlis* Cv [2 r.], D3; *SapEpit* B4v; Więc czuie y przez íkorę: gđzie dom nie po Bodze/ Gđzie máło dba o mężá niepewna Gośpodze. *KlonWor* 58, 25 [2 r.], 29, 62; *PudłDydo* B4v; *SzarzRyt* A4, Dv [2 r.].

W połączeniach szeregowych (34): *MiechGlab* [90]; A przeto yáko cyáło/ dom/ myáło/ woyfko/ kroleństwo/ ták y koścyoł rząd w yedności záchowa. *KromRozm III* Gv, F7v, F8 [2 r.], G, Gv, G3;

Leop Mar 6/4; Cić są synowie Chám według ich domow/ ięzykow/ ziemię/ y narodow. *BibRadz Gen 10/20, Gen 10/31; BielKron 229v; RejPos 179v, 248, 260v, 293v; RejZwierc 33v*; kto o nabożeństwo/ o dom/ o żywot y o majątność ludzi swoich walczy [*qui pro aris et focis proque vita et possessionibus populorum suorum pugnat*]/ ten Rzeczypospolitey zaczą posługę czyni. *ModrzBaz 104v, 108v; SkarŻyw 230, 248; CzechEp [416]; WujNT Matth 13/57, 19/29, Mar 6/4, 10/29, s. 164, Luc 18/29*; wspomniacie iedno na dom wółz/ na oycá miłego/ na dobrá ktore w nim są/ na bráty y powinne *SkarKaz 551a, 245b, 420b, 423b, 519a; SkarKazSej 670b*.

W charakterystycznych połączeniach: dom opuścić (opuszczać) (9), rozmnażać (3), ubogacić (5); domem obarłozyc się; przebywać w domu (3); dom godny (3), poczciwy, porządny, szczęsny (2), uczciwy (5), własny (2), wszy(s)tek (47), zacny (2); dom męża (3); okrasa (2), poczciwość (2), pomnożenie, posromocenie, sługa (6), starszy domu (2).

Przysłowia: dom/ dzyeci/ á zóná/ nie nátkáne piekło RejWiz 56v; RejZwierz 136.

Ad agnatos et gentiles est deducendus, Vmie dofić/ czas mu do domu náłzy mowią Mącz 144b.

Zoná vczciwa ozdoba mężowi/ Y napewnieyza podporá domowi KochPieś 42.

Lepieyć ieść fuchy chleb/ w dobrej przełpyeczności/ Niżli w domu fwarliwym/ mięfo w obfitości. BielKom C.

Y ci chleb iedzą/ co domu niewiedzą. BierEz Ov.

Fraza: »pokoj (temu) domowi« = pax (huic) domui Vulg, PolAnt [szyk zmienny] (7): MurzNT 43v marg; Niechay będzie bráciey moiey/ y tobie pokoj/ y domowi twemu pokoj Leop 1.Reg 25/6; BudNT przedm b3, Luc 10/5; Do ktoregokolwiek domu wnidziecie/ naprzod mowcie; Pokoy temu domowi. WujNT Luc 10/5 [przekład tego samego tekstu BudNT], przedm 13, Matth 10/12.

Zwroty: »w domu być« = być niezamężną (1): Iuzemci inemu ślubiłá/ Pokim iefzcze w domu byłá. BierEz O2v.

»odłozyc do domu« = załatwić w rodzinie, między swymi (1): Przyśzedłzy Márfiałz do krolá [brata swego] prosił áby tę kauzę odłozyl do domu/ áby iey thu iáwnie nie fadził przed ludźmi. RejZwierc 55v.

»opatrzyć (a. opatrować) dom« = rozrządzić, zabezpieczyć [szyk 8 : 1] (9): A ták rádżę iuz nieboże ftáry/ Opátrż swoy dom zbuduy sobie mári BielKom C8; BielKron 89v; Gdyż Pan obiecał vbłogosláwić/ vbogácić/ y káżdą poczciwością opátrżyć dom káżdego wiernego swoiego. RejPos 159v, 185v, 218, 263v, 292, 296v, 355.

»dom poruczyć« (2): Ze mu sie tak był przyuczyl Iz mu wlytek dom poruczyl RejJóz A3, D4v.

»dom rządzić« = domui praesse Vulg, Modrz; domum regere Vulg [szyk zmienny] (14): y náłazl Iozef káłkę przed pánem swym y sluzyl mu/ od ktorego przełozony rządził wlytek dom HistJóz A3; KromRozm III H5; Iefli kto domu swego rządzić nieumie/ iáko ten kościół boży będzie rządził [Vulg 1.Tim 3/5]? KrowObr 222v [przekład tego samego tekstu KromRozm III H5, ModrzBaz 23, WujNT, SkarKaz 44b], 129v, 222v; GórnDworz V8; ModrzBaz 23; LatHar 629; Chcę tedy áby młodźe szły zá mąż: dzieći rodziły/ dom rządziły WujNT 1.Tim 5/14, s. 260 marg, 1.Tim 3/5, 12, 5/4; SkarKaz 44b.

»wyjadać, pożyrać, wytrawiać itp., wyżyrający domy; pożyracz domow« = comedere a. devorare domos Vulg, PolAnt [szyk zmienny] (9 : 1; 1): KromRozm I A4v; ktorzy požeraia domy wdów i wrzczy

się długo modlą cię wietźe potępienie wezmą. *MurzNT Luc 20/47* [przekład tego samego tekstu *KromRozm I A4v*, *CzechEp 65*, 165, 373, *NiemObr 115*, *WujNT*]; [znać że jest] Chytry/ Pożyrącz domow niewinnych. *LubPs C3 marg*, *CzechEp 65*, 165, 373; *NiemObr 115*; *WujNT Matth 23/14*, *Mar 12/40*, *Luc 20/47*; Wyiadałz cudze domy/ niŹczyłz goŹpodarze: Dla tego cię Lycurgus ták furowie karze. *KlonWor 45*.

Wyrażenia: »głowa domu« (2): A goŹpodarz káždy yeŹt głowá domu/ to yeŹt/ czeládzi Źwoyey. *KromRozm III M4v*; *BudBib 1.Par 7/40*.

»goŹpodarz domu« = *paterfamilias domus Vulg*, *PolAnt*; *dominus domus Vulg* [szyk 19 : 2] (12): *OpecŻyw 86v*; A goŹpodarz onego domu/ okázuiác Źye być iego przyiácielem/ przyiáł by go w dom Źwoy *GroicPorz mm3v*; *Leop Mar 14/14*; *BibRadz Luc 22/11*; *BielKron 30*; *Mącz 94a*; *RejAp 186v*; *RejPos 41v*, 227v, 293v; iakoŹ w Koronie ták wielkiew/ w PáńŹtwie ták Źzerokiem/ Źzkodá bydź nie ma/ gdy Źię Krol iáko goŹpodarz domu nie przypátruie rżeczam/ ktore popráwy potrzebuiá *GórnRozm K*; *WujNT Luc 22/11*.

»dom ojca (a. ojcowski a. ojczysty)« = *domus patris Vulg*, *PolAnt*; *domus paterna Vulg* [szyk 126 : 1] (127): Pannám byla w domu mégo oyttza/ a trud niebyl odemnie vznán *OpecŻyw 89*; *HistJóz Cv*, E2 [2 r.], E2v, E4v; *LibMal 1544/89v*; *MurzNT Luc 16/27*; *BielKom G5v*; *LubPs M3*; Kazał mi Bog zápomnieć wŹyŹtkich prac moich/ y domu oycá mego *Leop Gen 41/51* [przekład tego samego tekstu *HistJóz Cv*], *Gen 31/14*, 30, 46/31, *Iudic 14/15*, 19 (11); *BibRadz Gen 12/1*, 20/13, 24/7, 23, 38 (47); Wynidź s Źwey zyemie y z oycá twego domu *BielKron 11*, 13, 46v, 52, 73v, 84v; *RejAp 168v*; *HistRzym 124*, 124v; *RejPos 161v*, 231v; *KuczbKat 405*; *BudBib Gen 12/1*, 28/21, *Ex 12/3*, *Num 1/2*, 4 (28); *HistHel B4v*; *CzechRozm 142*; *ModrzBaz 53*; Sam ten ieŹt dom oycowŹki/ wktorym cielcá onego vchowánego y tłuŹtego poŹywáią. *SkarJedn 2*, 38; *SkarŻyw 13*, 134 [3 r.], 234, [282], 347 [2 r.], 352; *KochPieŹ 18*; *LatHar 483*; *WujNT Luc 16/27*, *Act 7/20*; P. BoŹe moy: proŹę obroć rękę twoię ná mię y ná dom oycá mego/ á ludu tego nie zábijay. *SkarKazSej 667b*.

»pan, pani domu« = *dominus domus Vulg*; *domina domus PolAnt* (5 : 3): *MurzNT 63v marg*, 193v *marg*; *BudBib 3.Reg 17/17*; A wŹzákoŹ dobra małŹonká ŹlufŹnie moŹe być miánowána pániá domu *WerKaz 287*, 288 *marg*; *LatHar 705*; *WujNT Mar 13/35*; poŹłał Krol y z więŹienia go [Józefa] wyiáł/ y poŹtánowił go pánem domu Źwego *SkarKazSej 660a*.

»sprawca domu« = *dispensator a. procurator domus Vulg*; *praepositus domus PolAnt* (11): A Źyn Źprawce domu moiego/ ten ieŹt z DamáŹzku Eliezer. *Leop Gen 15/2*, *3.Reg 18/3*; *BibRadz Gen 43/16*, 19, *4.Reg 18/18*; *RejPos 280v*; *BudBib Gen 44/1*, 4; Y wołał Źprawce domu Źwe^{go} ktory był v niego za niewolniká kupiony *SkarŻyw 98*, 103, 440.

»szafarz domu« (2): Y przykazał Iozef Źfafárzowij Źwego domu mowiác náŹyp w wory ých zboŹa *HistJóz D2*, C4v.

»żałobny dom« (1): *Funesta familia*, Załobny dóm/ gdzie yakoby kto vmárl. *Mącz 140d*.

Szeregi: »dom, (i) czeladź (a. czeladka)« (4): *PatKaz III 125*; Nie baczy nicz iż to wadzy WŹzemu domu y czeladzy *RejJóz H4*; *BielKron 70*; *SkarŻyw 134*.

»dom, (i) dziatki (a. dzieci)« = *domus et filii Vulg* [szyk 12 : 2] (14): *RejWiz 56v*; *BielKron 229*; á on mu obiecuie błogóŹłáwić wŹytko nábycie iego/ dom y dziatki iego. *RejPos 175v*, 173v, 175v,

223, 355; *RejZwierc* 151, 265v; á nie dla łákomŃtwá/ ábo sławy/ ále o wiárę y o domy/ o dźiatki y żony [*sed pro aris, focus, liberis, uxoribus*]/ ná oŃtátek o RzeczpóŃpolitá czynić będziem. *ModrzBaz* 128; *SkarŻyw* 102, 126; *WujNT* 1.*Tim* 3/12; *SkarKazSej* 696a.

»dom a (i) dziedzictwo« (2): Iż dom á dzyedzictwo iego zówždy ŃpuŃtoŃzone będyze *RejPos* 290, 290.

»(narod), familija, (i, abo) dom (przyrodny)« (*generatio et familia ac domus (cognationis)*) *Vulg* [*szyk 10 : 1*] (11): I býłá wŃyŃtká Ńummá Ńynow IŃráelŃkich/ po domách y fámiłiach Ńwých od dwudziestu lath y wyŃŃey *Leop Num* 1/45, *Num* 1/28, 30, 32, 34, 36 (9); Potym iż nie fámi tylko rodzicy ále y ich wŃyŃtká familia ábo dom przez rodzice rozumian być może. *CzechRozm* 160; *LatHar* 483.

»dom i gniazdo« (2): Boże niezwyćiężony/ dom/ y gniazdo moie/ Są wŃzech náŃwięťze ołtarze twoie. *KochPs* 126; *SkarŻyw* [282].

»ojczyzna i (a) dom (przyrodzony)« = *patria et domus* *Vulg* (4): *Leop Mar* 6/4; *WujNT Matth* 13/57, *Mar* 6/4; y do oyczyzny y do domu przyrodzonego/ y włánego teŃknoŃć/ trapićby nas bárzo mogłá. *SkarKaz* 550a.

»podług (a. według, a. wedle) (rodu), pokolenia i (a) domow ojcow« (12): A z Ńynow Symeonowych policzeni teź Ńá według rodu/ pokolenia y domow oycow ich [*per generationes, per familias suas, per domum patrum suorum*] *BibRadz Num* 1/22, *Num* 1/18, 20, 24, 26, 28 (12).

»dom i (abo) potomstwo (a. potomki)« [*szyk 16 : 1*] (17): Tu Ńie obiecuiá Ńłużyć Dom ten y potomki mnożyć *RejRozpr Cv*; *RejAp* 31v; Gdyż y dom twoy/ y potomŃtwo twoie ma być w opátrzeniu Pána tego *RejPos* 236v, 30, 163, 175, 218v, 253 (14); *RejZwierc* 64.

»dom i powinowate (a. powinni)« [*szyk 5 : 3*] (8): á weŃmiefz żonę Ńynowi memu z powinowátych moich/ y z domu oycá moiego [*de familia mea, et de domo patris mei*]. *BibRadz Gen* 24/40; *RejPos* 245v, 297; Ten proŃił iedno do tego dnia áby mogł mieć fryŃztu/ áby dom Ńwoy y powinowáte Ńwe roŃpráwił *RejZwierc* 92v, 259v; *CzechRozm* 33; *SkarŻyw* [282] [2 r.].

»dom, (i) przyjaciele« (4): weirzy teź na twoi dom i inŃze przyiaciele/ ktorých wŃyŃtkich zdrowie i dobre mięnié/ na tobie záleży *MurzHist* N, C; *KrowObr* 124v; *Domum amicos et fortunas relinquere, Dóm przyiaciele y máyęťnoŃ opuŃcić. Mącz* 135a.

»rodzice i dom« (2): Nieprzyaciáel ŃkuŃił mię cięťzko teŃknoŃciá do rodzicow y do domu mego. *SkarŻyw* 134; *SkarKaz* 420a.

»rodzina (a. rod) a (i) dom« = *cognatio a. familia et domus* *PolAnt* (3): Wynidź z źemie twey/ y od rodziny twey/ a z domu oycá twego/ do źemie ktorá ia pokażę tobie. *BibRadz Gen* 12/1 [*przekład tego samego tekstu BudBib*], *Gen* 24/38; *BudBib Gen* 12/1.

»dom, (i) zebranie« [*szyk 5 : 1*] (6): *RejAp* 149v; iuż káźde błogóŃłáwieńŃtwo y beŃpieczeńŃtwo záwiŃnęło nád domem y nád wŃyťtkim zebrániem twoim. *RejPos* 110v, 85, 115, 309, 350.

4. *Ród, dynastia; pochodzenie; gens* *Mącz, Calep, Cn*; *domus, genus* *Mącz, Cn*; *familia, gentilitas, imagines, natales, origo, prognatio, propages, propago, prosapia, sanguis, stirps* *Cn* (1011) : *KlerPow* 2; *Tractat* 3. O rozmnozeniu tatarow na rozne domy. *MiechGlab* 64; *RejPs* 73v [2 r.], 168; Druga ieŃt przyczyna/ że W. M. raczyŃz być małżonką ie^{Ńo} miłóci pana Stanisława TęczyńŃkiego/ ktore^{Ńo} domu iam ieŃtdawna Ńługa *HistAlHUNG* A2v; *GliczKsiąź* Bv; *LubPs* S; *KrowObr* A [2 r.]; *RejWiz* A2; *Leop Ios*

7/18; *OrzList* d2 [2 r.], e3; BOná była przezwifkiem/ fikutkiem iáko komu/ Wielkiewy była zacności/ y z wielkiego domu. *RejZwierz* 49, 54 [2 r.], 55v, 57, 60v, 70 (10); A táć ieft liczbá Beniámithow wedle domow ich/ czterdzielci y pięć tyfięcy y fzeć fet ludu. *BibRadz Num* 26/41, *Gen* 10/32, *Num* 26/28, 35, 37, 38 (40); *OrzRozm* Q2, Sv; A tu koniec Cefárftwá domu kfiążát Szwabfkich. *BielKron* 184; Ten dom Werfzowfki rzeczony był od wierfzey/ bo wierfzâ nofili zá herb/ á domu byli wielkiego *BielKron* 321, 48, 50v, 53v, 64, 66v (27); *KochSat* B4v; *KwiatKsiąż* F3; Titus, Przezwisko niektórych domów Rzimskich. *Mącz* 456d, 40c, 123c, 140b, 143c, 144b [3 r.], 313a, 458b; *OrzQuin* C3v, P4; *LeovPrzep* C2; *GórnDworz* Dv, D3, O7; *RejPos* 230; A przeto dla tych fzkárádnych poftępków iego/ ták Pan był mu íróg: że y sámégo Sálomoná/ y dóm iego wfzyćiek chćiał wtecz obróćić *BiałKat* 18v; *RejZwierz* [28²], 40 [2 r.], 52v [2 r.], 184v, 204v, 254v; *RejPosRozpr* c; *BudBib Gen* 17/27, *Deut* 12/7, 1.Reg 2/33, 36, 2.Reg 9/9 (10); *HistHel* D; *MycPrz* II Bv; *WierKróc* Av [2 r.]; *BiałKaz* I2; *BudNT Hebr* 3/2; *CzechRozm* 70, 151, 152v, 153 [2 r.], 160, 166v, 168; Mogliby s tego domu oni Thebanowie/ Tákwálnie bez rozmyfłu brác zá krole íobie *PaprPan* R3, A4v, H2v, H3, 12, 13 (16); *ModrzBaz* 17v, 25, [41], 42; *SkarJedn* A6; *KochOdpr* Dv; *KochPs* 134; Henryk Cefarz wykłęty/ Cefárftwo ítráćił y dom iego. *SkarŻyw* 293 marg, 150 [2 r.], 290, 293, 336, 348, 504, 593; *StryjKron* 355; *CzechEp* 296; *KochFr* 52; *KlonŻal* A2; *KochDz* 104; *KochSz* A2v; *WisznTr* 2 [2 r.]; *GórnRozm* A4; moca á gwałtem tak ten dom [Zborowskich] wikorzenic vmyfleli beli. *PaprUp* Gv, C3v, C4, D4v, E3v, F2v (13); *ActReg* 47 [2 r.], 108, 109, 110 [2 r.], 131, 139; *GostGospSieb* +4v; O mój kléynoćie drogi/ o fzláchetné plemię/ Tyś był ozdoba domu/ niefczeńné mé brzemię *GórnTroas* 52, 34, 52, 57; *GrabowSet* A3; *OrzJan* 75; *OstrEpit* A2v [2 r.]; *KolakCathOkuń* A2; Tákwé íe trzebá przypátrzyć małżeńftwu Zygmunotá Auguftá, iáko w przyiaźń tego domu [rakuskiego] wchodźił *SarnStat* 1226, 478, 593, 1012, 1022, 1207; *GrabPospR* M3; *KmitaSpit* C6; *PowodPr* 43, 66; *SkarKaz* 313b, 420b, 421b; *CzahTr* A3, L3v; O byście tákie ferce ku oyczyźnie mieli/ á zá wálnemi pożytki domow íwoich nie biegáli *SkarKazSej* 668a, 669b, 673b, 675a, 705a [2 r.]; *KlonFlis* G4; *SkorWinsz* A3, A3v; *SapEpit* Bv; *ZbylPrzyg* A4; PAttrzay ná dowćip Leliwy mężnego Iák Herb wytworny dał do domu íwego *SzarzRyt* D3v.

W połączeniu z imieniem lub nazwiskiem (42): W one dni poydzie dom Iudá do domu Ífráelfkiego *Leop Ier* 3/18, *Ez* 27/14, 38/6; A ták tyć íą domy Neftáli wedle potomftw ich *BibRadz Num* 26/50, *Num* 1/12, 13, 14, 15, 26/42 (9); nie będę żywá iefli żonę Iakob weźmie z domu Heth. *BielKron* 14v, 11v, 40v, 62v, 65, 70 (26); *BudBib* 2.Reg 9/5; *PaprUp* K3v [3 r.].

W połączeniu z przydawką określającą imię lub nazwisko rodu, dynastii lub narodu [z przymiotnikiem dzierżawczym od imienia (425), z imieniem w dopełniaczu (31); dom + przydawka (422), przydawka + dom (34)] (456): *ZapWar* 1505 nr 1997; Y podniofł rog zbawieniá nám/ w domu Dawida dziecięcia íwégo. *OpecŻyw* 12v, 8v, 55; *HistJóz* E4; *WróbŻoift* 58/14, 79/2, 121/5; *RejPs* 191; *HistAlHUng* A4; *MurzNT Luc* 2/4, 22/30; *KromRozm* II c [2 r.]; *KromRozm* III Ev; Bo támw fiędą fędziowie ná onym práwim fądzie/ Strzegąc by Dawidow dom nie był w yákim nierządzie *LubPs* cc3v, T4, V6v; *KrowObr* 130; To mowi Pan: Tákeście mowili domie Izráelfki [domus Israel] *Leop Ez* 11/5, *Gen* 46/27, *Num* 26/39, 2.Reg 19/20, 2.Par 21/6, 7 (52); *RejZwierz* 50v, 53v, 55v [3 r.], 58 [2 r.], 58v (19); Dom Aaronow niechać vfa Pánu *BibRadz Ps* 113/10, *Gen* 10/18, *Ex* 19/3, *Num* 1/8, 26/48, 58 (74);

Vrodził iye dom Iágełłow brácie miły ku dobremu ludzkiemu *OrzRozm Ov, Ov, Sv* [2 r.]; *BielKron* 29, 53v, 69, 71, 74 (79); *OrzQuin Aa5v*; *SienLek a4*; *SienLekAndr a2v*; *RejAp Gg*; *GórnDworz B8* [2 r.]; *HistRzym* 51; *RejPos* 17, 28v, 73v, 215, 215v (9); *BiałKat* 66; *RejZwierc* 10v, 273v; *WujJud Bv, 237v*; *RejPosWstaw* [143³]v; Bo zmocnię dom Iehudy/ á dom Iozefow wzbáwię *BudBib Zach* 10/6, *Lev* 17/3, 8, 10, *Ios* 17/17, 21/45 (64); *BiałKaz kt, I2* [2 r.], I3, Kv, K4, M3; *BudNT Matth* 10/6, *Luc* 1/29; Nie będzię [.] odiyty od Iudzine⁸⁰ domu ten ktoryby ná Iobie miał zwierzchność *CzechRozm* 167, 109v, 131v [2 r.], 132 [3 r.], 142, 145v [2 r.] (30); Z dawná w Polfczce w Mieleckich domu ták fie miele/ Ze fie o sławne rzeczy zázwdy kufzá śmieie. *PaprPan A4, O4v, P3, R4v, V*; *ModrzBaz* 140; *ModrzBazStryj ¶2v*; *SkarJedn A5*; *KochPs* 31, 148, 174, 177, 198 [3 r.]; *SkarŻyw* 241 [3 r.], 307, 412 [2 r.], 458; *StryjKron* 547, 582, 787; *CzechEp* 21, 299; *NiemObr* 120; *KochFr* 123; *ReszList* 169; *KochPam* 80; *KochTarn* 77; *PudłFr* 65; *ArtKanc A17*; A tenże ielt dóm Iephthin Hetmáná sławného *ZawJeft* 11; *ActReg* 81, 96, 104, 136; *GórnTroas* 57; *ZapKościer 1589/85*; *KochFrag* 44; *OrzJan* 128; *LatHar* 45, 483 marg, 501; *KołakCath B, Bv* [2 r.]; *KołakSzczęśl Av*; *WujNT Matth* 10/6, 15/24, *Luc* 1/27, 33, 69 (21); Ale ktoby chćiał wiedzięc iáko dawna y wielka przyiaźń ielt miedzy domem Rákufkim, á Królmi Polskimi, trzebá fie dołóżyć piłmá, które confignował Przyłufki *SarnStat* 1226, 900 marg, 1226; *SiebRozmyśl F3*; *SkarKaz* 517a [2 r.], 607b; *CzahTr H2v*; *PaxLiz ktv* [2 r.]; Sliczną Księżnę Boginie w opiekę mu dáia/ Zdomu cnych Rádziwiłow Księżnę mu zlecaia. *SapEpit A2v, A2* [2 r.], A3.

W charakterystycznych połączeniach: dom fortunny, obcy, pański (5), poczciwy (5), przedniejszy (3), uczciwy (2), wielki, (wiel)możny (4), wszy(s)tek (wszyciek) (26), zawołany (2), zeszyły; głowa, ozdoba (4), posługi, potomstwo, starszy (2), upadek domu (2).

Przysłowie: Márnotratcá á Skępiec z iednego domu idą. RejZwierc Bv, 104v, 105, 217.

*Fraza: »idzie, poszedł dom« [w tym: od kogo (4), z kogo (2)] (6): A z Máchirá národził fie Gáláád/ od ktorego idzie dom Gáláádytow *BibRadz Num* 26/29, *Num* 26/31, 36, 39, 40, 42.*

*Zwroty: »w domu by(wa)ć [= pochodzić, wywodzić się]« [szyk zmienny] (4): W Tym domu nie bywáli/ żadni Philozophi/ Ani Arcybiłkupi/ áni Włofcy Grofi. *RejZwierc* 83; *RejPos* 358; *MycPrz I A2v*; Niebelci wtijm Domu Catilina nigdi *PaprUp G2*.*

*»w dom iść (za męż)« [styl zmienny] (2): Nubere in familiam claram, W zacny dóm iść zá męż. *Mącz* 252b; *KochOdpr Bv*.*

*»iść, pojsć, wyjść [= pochodzić] z domu« [szyk zmienny] (14): *ZapWar 1505 nr 1997* [2 r.]; Włzak to nie ielt tajemno nikomu/ Czo za ludzie ijdą z tego domu *KlerPow* 3, 2, 4; *WróbŻółtGlab A3*; *OrzList ev*; Kościeleccy. CI niechcieli Striymi być/ prawie ledá komu/ Woleli s Pánem Bogiem/ idź z iednego domu. Bo fie piłzá s Kołcielcá *RejZwierc* 52; *RejPos* 28v; *RejZwierc* 273v.*

*»wieść rod z domu« (2): *BiałKaz I2*; Wiódleś fwóy ród wyfoki z domu Tęczynskiého *KochPam* 80.*

*»w dom svoj kogo wziąć« (1): Ius anulorum donare, W herb á w dóm fwóy kogo wzyać/ to yelt sláchćicem vczynić. *Mącz* 179a.*

*Wyrażenia: »cesarski dom« (1): [św. Paweł] nie tylko z póspolitych ále y z wielkich śtanow/ y Cefarfkich domow/ [...] do wiary przywiódł. *SkarŻyw* 600.*

»cny, cnotliwy dom« [szyk 4 : 1] (3 : 2): A z rodum żydowskiego/ cnotliwego domu *RejJóz* C2; *PaprPan* Sv; *KlonŻal* A2; *SkorWinssz* A2; Ia Apollo/ zdrowie łwe gotowem położyć Przy cnym domie *Sápiewow SapEpit* A2.

»dawny dom; dawność domu« [szyk 3 : 1] (2; 2): *WAńkowie á Klufiowie*/ to dawny dom w Ruśi *RejZwierz* 86, 92; *PaprPan* S4v; Bo oni dobrym obyczáiom bárzo łzkodzą/ ktorzi w vprafzaniu wrzędow/ niczem łię inłzym więcej niepopifuią/ iedno dawnością domu ábo Herbu [*stemmatum antiquitate*] *ModrzBaz* 42v.

»dostateczny dom« (1): *Ampla honesta fama* [!], *Dofátteczny y powážny dóm*; *Mącz* 157d.

»krolewski dom« [szyk 5 : 3] (3): *CzechRozm* 139v; *SkarŻyw* 478, 486; *Helená* y w królewłkim domu łye vrodziłá/ Y gładkością nád inłzé obdárzoná byłá *KochDz* 104; *WujNT* 195 [2 r.]; *SkarKaz* 44b, 516b.

»(nie)zachowały dom« (2): *Contra coeli filius, Páńskie dziecię*/ sławnego á záchowáłego domu człowiek. *Mącz* 127a, 139b.

»niski dom« (1): *Obscuri natales, Niski dóm*. *Mącz* 241c.

»dom podły« [szyk 2 : 2] (4): *Mącz* 139b; *Sául* nie vrodził łie z domu *Krolewłkiego*/ ále z domu podłego obrány był z pólpółtwá. *CzechRozm* 139v; *PaxLiz* B4; Tyś też moiá gębuśiu nie podłego domu *ZbylPrzyg* A4.

»powážny dom« = *celebris a. honorata familia Mącz* [szyk 4 : 1] (5): *Vetus et honorata familia, Stáry vczáiw y powážny dóm*. *Mącz* 157d, 78b, 117c, 157d; *RejPos* 227v.

»(prze)sławny dom; sława domu« = *clari natales Mącz* [szyk 13 : 6] (13; 6): *OrzList* ev; *CZarnkowłkich* to łlawny dom/ závždy w Polłzche bywał *RejZwierz* 60, 69v; *Mącz* 127a, 241c; *OrzQuin* R3; *SienLek* a3; *RejZwierz* [28³]v; *WujJud* Bv; *StryjWjaz* Av; *Więłzá* będzie łlawá domu tego polledniego/ niź byłá pierwłzego/ mowi Pan załtępow. *CzechRozm* 168; *ModrzBazStryj* ¶2v; *KochPs* 134; *KochFr* 123; *GórnTroas* 38; NA HERB *Przeławnego* w *Sármácye* domu *Ie⁸⁰* *Mości Páná P. Włádyłlawá Bekiełzá*. *KołakSzczęł* Av; *KlonFlis* Bv; *SapEpit* Bv; *SzarzRyt* B4v.

»(prze)zacny dom; zacność domu« = *familia clara; nobilitas familiae Mącz* [szyk 65 : 27] (69; 23): *Wiele zacnych domow zefłło Y drugich więc bywa tełłno* *RejRozpr* H4; *RejRozm* 394; *RejWiz* 92v, 100v; *OrzList* dv, e3, g4; *RejZwierz* 59, 81v; *OrzRozm* K4v; *BielKron* 145, 145v, 148, 186, 425v; *KochSat* C; *Patricii* item dicuntur, *Którzi z zacnych domów/ á z łtaradávney łliáchy półzli* *Mącz* 283d, 157d, 191a, 248d, 252b, 350a; *OrzQuin* C3v, Aa5v; *GórnDworz* Dv, P4v, Bb2; *RejPos* 43; *Nie pátrż ná zacność domow/ áni ná ich grozy/ Ale kto dobrá łpráwą/ półpolną rzecz mnoży*. *BielSat* N4v; *KuczbKat* 255; *RejZwierz* A2, 141, 184v, 254v; *MycPrz* II A3, B2v; *WierKróc* Av; *BiałKaz* I2, K, K4; *PaprPan* D3, G3, Mv, M2v, N4 (11); *Powiedáią/ że łię w Turcech ták záchowuie/ iż włzytcy w obec łudźie/ chocia też y bogáci/ y zacnych domow* [*ac generis clari*] w dziećinnych lećiech bywáią wyuczeni rzemiosłá iákiego ręczcznego *ModrzBaz* 13, 3v, 12, [41] [2 r.], 50; *SkarŻyw* 68, 143, 187, 192, 200, 412 [2 r.] (9); *StryjKron* 385; *KochJez* A4v; *KochEpit* A3; *ReszHoz* 126; *ReszList* 169; *KochPieś* 17; *PudłFr* 65; *GórnRozm* M2v; *PaprUp* F2v, G2, Kv, K2; *ActReg* 75, 78; *GórnTroas* 37; *KochFragJan* 4; *KołakCath* B2v, C4; *WitosłLut* A5; *CiekPotr* 26; *Tylko łama łkáránia małż przydác*

pilnego/ Gdyż mężą będziefz miał/ z domu bárz zacnego. *PaxLiz* C2, A3, B, E; *KlonFlis* A2; *RybWit* [A]v.

»dom rycerski« [szyk 3 : 1] (4): á iáko zá Iágiełá domy Rycerfkie powftály/ tożby zá Mołkiewskiego być mogło. *MycPrz* II Dv, II B2, C3v; *GosłCast* 50.

»dom starożytny, starodawny (a. staradawny), stary; starożytność domu« = *fumosae imagines, vetus familia Mącz* [szyk zmienny] (9 : 5 : 5; 2): CI ácz nowo powftáli/ lecz cnotámi fwemi/ Porownáli záprawde/ y z domy ftáremi. *RejZwierz* 54v, 89; *BielKron* 145v; *Mącz* 157d, 165c; *GórnDworz* Gg4; TEn to Mikołay Rey wyfzedł był s ftárádawnego á poćiwego domu/ ktore záwždy Reymi zwano *RejZwierc* 273v, 183; *BiałKaz* K, K4, L2v; *PapPrPan* E3; *ModrzBaz* 42, 42v, 75v; *ModrzBazStryj* ¶2v; *KochPieś* 34; *PapPrUp* E3v; *OrzJan* 128; Lecz iłz widzę że fię małz z domem ftárożytnym Do fpowinowácenia *CiekPotr* 27, 28.

»dom szlachecki« = *familia nobilis JanStat* [szyk 13 : 6] (19): *BielKron* 148, 334; *Imagines, Sliachectwo* też herby domow Sliácheckich. *Mącz* 165c; *GórnDworz* Dv; *MycPrz* II Bv; *BiałKaz* H2v, K4, K4v; Ieft v nas wiele domow ślácheckich ták wielce rozrodzonych [*Sunt familiae quaedam nobiles apud nos in tantum proseminatae*]/ że fię w ftanie fwem ledwie trzymáć mogá *ModrzBaz* 103; *StryjKron* 51; *WerGość* 232; *GórnRozm* L3; *ActReg* 70; *SarnStat* 91, 237, 450, 1024; *VotSzl* F; *CiekPotr* 28.

»szlachetny dom« [szyk 5:1] (6): A thu ná tym Iulianie przeftał dom fláchetny Konftántyná wielkiego/ gdy przez płodu vmárl. *BielKron* 157, 99; *SienLek* a4; *SienLekAndr* a2v; *RejZwierc* [28²]; *PapPrPan* O3v.

»ślachcic z domu« (2): Ktoby fie chciał Śláchcicem z domu práwym mienić/ Niemiałby ná żadny czás poftáwy odmienić. *BielSat* D [*idem*] *BielRozm* 24.

»ubogi dom« (4): Humili loco natus, Z vbogiego domu národzony. *Mącz* 159c; *SkarŻyw* 160, 241 *marg*, 473.

»wysoki dom« [szyk 7:4] (11): *KlerPow* 2, 3, 4; *SeklKat* A2v; *Optimas*, Ieden álbo yedna z zacnieyfzich ludzi z wyfokich domów. *Mącz* 266d; *Primas*, Zacnieyfzego ftanu ludzie/ rádni pánowie/ wyfokich domów śláchtá. *Mącz* 322a; 241b, 322a, 451b, 453d; *GórnTroas* 21.

»zasłużony dom; zasługi domu« [szyk 2 : 1] (2; 1): *OrzRozm* Sv; Vrodził fye w Tarnowłkim záfluzonym domu: W zachowániu/ nie dał fye vprzędzić nikomu. *KochTarn* 77; *PapPrUp* E3.

»znamienity, znaczny, znakomity dom« [szyk 5 : 1] (3 : 2 : 1): *BierRozm* 3; *Genere summo prognatus*, Známienitego domu. *Mącz* 143c, 432a; *KochFrag* 42; Nie obrał łobie mátki z wielkiego znácznego domu *SkarKaz* 489b; *SapEpit* A2v.

Szeregi: »dom i (albo) familija« [szyk 7 : 1] (7): *BiałKaz* I2; Bo imieniem Rzeczypołpolitey iedná *familia*, álbo dom ieden nie názwan [*una familia aut una domus appellatur*] *ModrzBaz* 2v; *WerKaz* 288; *GórnRozm* K4; *SarnStat* 192; *PowodPr* 49; nie tylo domy y fámilie: ále y Kroleftwá y Monárchie wielkie vftáią y vpadáią *SkarKazSej* 664a.

»dom, (a, i, abo) herb« [szyk 6 : 1] (7): Przymiżę kościele vftawił Biłkupem [...] polaka rodu rycirfkiego z domu á z Herbu Iałtrzębow *MiechGlab* [88]; *Mącz* 179a; Bo widzą że w Rzeczypołpolitey więtfze máią baczenie ná ftárożytność domu á ná herby [*familiae et imaginum*]/ niż ná co inłzego

ModrzBaz 42v, 42v; *WerKaz* 288; *SarnStat* 1048; Nie ze krwi/ nie z ciółá/ nie z woley męzkiey rodzaj náłz mieymy: ále fię w inłzy rodzaj do innego domu y herbu przenośmy. *SkarKaz* 489a.

»dom i (abo) narod« [szyk 7 : 2] (9): Szedł też y Iozef [...] do miółtá Dawidowe⁸⁰/ [...] dla tego iż był z domu y z narodu Dawidowego [*ex domo et familia David*]. *BibRadz Luc* 2/4; *RejZwierc A2*, 254v; *CzechRozm* 140, 150; *ModrzBaz* 3v, 81; Widząc go ták nędznym drudzy iego łąśiedzi/ ktorzy dom y narod iego ználi: wielce fię z niego wrągáli *SkarŻyw* 75, 241.

»dom, (i, a, albo) pokolenie« = *domus et familia Vulg, PolAnt; domus ac stirps JanStat* [szyk 9 : 8] (17): *MurzNT Luc* 2/4; á przethożem dziś pierwłfy przyśledł z pokolenia á z domu Iozefowego [*de omni domo Ioseph*] *Leop 2.Reg* 19/20; *BibRadz I* 28d marg, *Num* 4/22, *1.Par* 23/11, 8/12; *Mącz* 117c, 144b [2 r.], 325d, 367b; Pokolenia y domy nie były pomieźáne: z ktorych Mefyálz wyniść miał *CzechRozm* 79, 145; *Calep* 451b; *WujNT* 4, *Luc* 2/4; *SarnStat* 237.

»dom i (abo) potomstwo; dom z potomki« [szyk 3 : 1] (3; 1): przetoż Pan Bog wykorzeni dom twoy s potomki/ iáko vczynił Hieroboám *BielKron* 85v; *RejZwierc* 47; *CzechRozm* 159; *SiebRozmyśl* F4.

»rodzaj (a. rod), (i, albo, to jest) dom« = *domus, gens Mącz* [szyk 5 : 3] (3): Oyćiec y Mátká iedney Familiey/ czytay/ Oyćiec y Syn iednego domu albo rodzáiu/ mogą poiąć *GroicPorz* C4v; *BielKron* 39; *Mącz* 78b, 94b, 325d, 367b; Bo niewięcey tobie pomoże zacność rodu/ y ftárożytność domu [*generis claritas nominisque antiquitas*]/ iefli do niego nieprzyłączyłz cnoty y zacnych vczynkow *ModrzBaz* 42; *Calep* 451b.

»stan, (i, abo) dom« [szyk 6 : 2] (3): *LubPs* X2v; *OrzList* f3v; A tu fye iuz poczynaia ftany y domy niektore zacnego narodu Polłkiego. *RejZwierc* 48; *RejPos* 239v, 251v, 298v; *RejZwierc* 210v; *WerGość* 232.

Wyrażenie przyimkowe: »z domu« (59): *MiechGlab* [88]; *RejZwierc* 50v; Páweł czwarty z domu Kárafow wybran ná ftolec Papiełki/ látá 1555. *BielKron* 238v; W ten čás zábit z łuku Woiewodá Sędomierłki z domu Hábdank. *BielKron* 374v, 183, 185, 188, 188v, 193 (49); *RejZwierc* 273v; Kazánie ná pogrzebie Świętey pámięci Zacnego Sigmuntá Augułtá z domu Iágiełow oštátniego Kroliá Polłkiego *BialKaz kt*, Kv; *StryjKron* 787; ANná Sarnowłka/ z domu Przerębłkich zacného/ Dokończywłzy vczćiwie żywotá swoiého/ Tu w tym grobie záwárta *PudłFr* 65; *Paprup* K3v [3 r.].

W przén (11) : Dom złościwych záginie/ á dobrych zákwitnie *BielKom* B8v; nieboy fie flow ich/ áni fie lękay thwárzi ich: boć tho iefth dom pobudzáiacy [*domus exasperans est*]. *Leop Ez* 2/6, *Ez* 2/5, 8, 3/9; *BibRadz 2.Par* 35/21, *Prov* 21/12, *Ez* 3/27; Ták wam kazał powiedzieć Pan wálz/ choctay wy fluchaycie choctay nie fluchaycie/ želcie wy iefth dom fprzećiwny mnie *RejAp* 192v.

Zwrot: »iść z domu« (2): A ták zazdrość z łákomłtwem/ wielcy to ftanowie/ A s tego domu idá czáfem y pánowie. *RejWiz* 174; *RejZwierc* 85.

5. *Strony rodzinne; kraj, ojczyzna, siedziba; domus Mącz, Vulg; patria Mącz* (208) : To vłlyfzawłzy Alexander do domu fie kwapił *BielŻyw* 147; Ty znalaz izem opczował w niewinnoći fercza mego w połrzod domu mego [*in medio domus meae*]. Czulf w połrzodku ziemie żydowskiey. *WróbŻołt* 100/2, 100/7; *RejPs* 167; *MurzNT Mar* 13/34; *DiarDop* 108; *RejWiz* A7v, 46; *Leop Gen* 42 arg, *2.Par* 7/10, 13/19, *1.Mach* 9 arg, *3.Mach* 6/34, 7 arg, *Mar* 5/19; *UstPraw* D2v; DRabi kiedy ná woynę/ idą/ połkákuią/ A gdy lázą do domu/ rádzi náchrámuią. *RejZwierc* 103, 37v; *BielKron* 51, 60, 83v, 100v,

126v (51); *Mącz* 94c, 132b, 400b; *OrzQuin* A4v, B4 [2 r.], C2v, E3v; Polak/ by iedno kęs z domu wyiechał/ wnet niechce inaczey mowić iedno tym ięzykiem gdzie trofzkę zmiefzkał *GórnDworz* F2; *RejPos* 38v, 46, 182, 182v, 252, 334; A ftáray fie o tho/ ábyś nie thylko s pofkoczki/ s perfumowánemi rękáwiczkami/ [...] do domu przyiechał: ále ábyś vpřtrzył nadobnie vmyřł ftáteczny twoy cnotą/ náuką *RejZwierc* 24, A5v [2 r.], 20v [2 r.], 23v, 24 [2 r.], 24v [2 r.], 37; *HistHel* C2v; *PaprPan* N2v, Hh2; Troianowie wygnáni zdomow řwych [*sedibus suis*]/ w cudze źiemie weszli *ModrzBaz* 105; *SkarJedn* A*v 319, 337; *KochPs* 212; *SkarŻyw* 55; Sláchtá tež wřzytká Ruřka widząc iż fię im pirwřza niedbáłość znác była dáła/ niechcieli więcey w domách nieprzyiacielá czekác *StryjKron* 752, 175, 577, 627, 682; *KochPieř* 17; *PudřFr* 31; *GórnTroas* 16 [3 r.], 29, 74; *KochAp* 9; *OrzJan* 80, 135; *WyprPl* A3; *CiekPotr* 49; Gdy był w poimánium/ nieprzyiaciele go do domu/ řłowu iego dufáiąc/ puřćili *SkarKazSej* 669a, 669b; *ZbyřPrzyg* A2v.

W charakterystycznych połączeniach: do domu ciągnąć (3), *iść* (5), *jechać* (14), *przyjechać* (21), *przyjść* (11), *puścić się* (5), *rozpuścić* (3), *ruszyć się* (3); *dom opuścić* (2); *dom własny* (2).

Przysłowie: Cyełeciem wyiechawřły á wołem zás do domu fie wroćić. *GliczKsiąż* Nv.

Zwrot: »(na)wroćić się (*a.* (na)wracać się) do domu, k(u) domu, domowi, zwrot do domu« = *reverti in domum* *Vulg*, *Modrz*; *ad sua redire* *Modrz*, *JanStat* [szyk zmienny] (76 : 3 : 1 : 1); *MiechGlab* 5; *GliczKsiąż* Nv; Nie pierwey fie do domow nářřych wroćimy/ aż odzierzą řynowie Iřráěřcy dziedzictwo dwoie *Leop Num* 32/18, 2. *Reg* 19/30, 3. *Reg* 22/17; *OrzRozm* N; Boleřlaw ciągnął po nim puřtořząc mu źiemię/ nábrawřzy fie wroćił fie z korzyřią [!] do domu. *BielKron* 347v, 25v, 50, 58, 67, 78 (41); *Triumphum deportare* aut *reportare*, *Zwycięski wiazdz* [!] otrzimać/ áłbo zwycięskim řpofobem fie do domu wroćić. *Mącz* 466a, 96d; *GórnDworz* Y8; *HistRzym* 6v, 62, 64v; *RejZwierc* 18, 27, 37; *BielSpr* 42; *BiałKaz* H3v, L3, L4; *ModrzBaz* 11v, 110v, 117, 117v; *SkarŻyw* 50, 52, 99, 244; *StryjKron* 150, 185, 657, 677, 752; *BielRozm* 12; *ZawJeřt* 6; Którym [*Grekom*] zwrotu do domu/ plemię Hektorowé Broni *GórnTroas* 39; *OrzJan* 87, 94; *SarnStat* 1238; *PowodPr* 32; *CiekPotr* 59.

Szeregi: »w domu i w obcych krajach« (1): Acź nie wáptię/ że W. M. Miłofćiwy Pánie Woiewodźicze/ ktoryś do tąd ná księgi/ w domu y w obcych kráíách/ wiek řwoy obrocony mieć chćiał/ moźeř do tego z czytánia řiła przydác *GostGospSieb* +4v.

»dom, (albo) ojczyzna« [szyk 1 : 1] (2): Tu me sola reducem in patriam facis, Dla ciebie fie řam do domu wrácam/ áłbo ty mie řámá przywrácař do ojczyzny. *Mącz* 96d, 283d.

»tak w domu jako i na wojnie« (1): Domi bellique, Ták w domu yáko y ná woynie, *Mącz* 94b.

6. Klasztor, dom zakonny [w tytule zakonu krzyřackiego: *Bracia niemieckiego domu i szpitala Najřw. M. P. w Jerozolimie*] (7) :

Wyrażenia: »bracia domu niemieckiego« (2): Roku 1297. wielka niezgodá y nieznařki záczyły fię miedzy mieřzczány Rigenřkimi z iedney řtrony/ á miedzy Miřtrzem y Brácią Domu Niemieckiego z drugiey řtrony w Liflanciech *StryjKron* 308, 288.

»żołnierze domu niemieckiego« (1): Ták tedy fiedń przednieyřřych Krzyřakow áłbo Contorow/ máiąc pod řobá 2000. Zołnierzow Domu Niemieckiego/ naprzod w Dobrzyńskiey Zięmi [...] ofiedli *StryjKron* 295.

Zestawienia: »dom gościnny« = *zakon krzyżacki (1): BielKron [332²] cf* »szpital to jest dom gościnny albo klasztor pruski«.

»błogosławionej Panny Maryjej dom« (2): BRát Páweł z Ruzdorfu Zakonu błogosławionéy Pánný Máriiéy domu [*Beatae Mariae domus JanStat 863*] Niemieckiego Ierozolimskiego Mistrz wielki/obiádniamy przez ninieyŝy Lift wŝyŝtkim [...] ábyfmy im pokóy y odpoczynienie obfité vczynili. *SarnStat 1120, 1085.*

»dom św. Maryjej niemieckiej« (1): *SarnStat 1086 cf* »mistrz szpitala domu jerozolimskiego«.

»domu niemieckiego mistrz wielki« = *domus Theutonicorum [...] Magister generalis JanStat [szyk 1 : 1] (2):* przypisał iá [*kronikę pruską*] Wernerowi do Orzelle wielkiemu Mistrzowi Zakonu Bráćiey Domu Niemieckiego w Prufiech *StryjKron 288; SarnStat 1120.*

»mistrz szpitala domu jerozolimskiego« (1): My brát Lódwik z Erlicháffen Mistrz Szpitalá domu świętéy Máriiéy Niemieckéy Ierozolimskiego [*Magister hospitalis domus... Hierosolymitan JanStat 863*] w Prusiách: Oznáymuiemy przez ninieyŝy lift *SarnStat 1086.*

»dom niemiecki jerozolimski« = *domus Theutonicorum Hierosolymitan JanStat (2):* MY Brát Páweł z Ruzdorffu/ Błogosławionéy Pánný Máriiéy domu Niemieckiego Ierozolimskiego Mistrz wielki: Oznáymuiemy niŝzym liftem/ [...] Iŝ nigdy [...] żadnych woien niebędŝiemy zruŝać *SarnStat 1085, 1120.*

»szpital domu jerozolimskiego« (1): *SarnStat 1086 cf* »mistrz szpitala domu jerozolimskiego«.

Szereg: »szpital to jest dom gościnny albo klasztor pruski« (1): było wotowánie Kurfierftow przeciw Kroleŝtwu Polŝkiemu o Szpital/ to ieŝt dom gościnny áłbo klaŝtor Prufki *BielKron [332²].*

7. *W dawnej astrologii pewna część nieba w stosunku do odpowiedniej części Ziemi (17) :*

W połączeniu z przydawką przymiotną na oznaczenie gwiazdozbiorów (12): Dom Saturnufow, Powyŝzenie Marfa, a vpadek Iowifzow. *FalZioł V 50, V 49v [5 r.], 50 [4 r.], 50v [2 r.].*

Zwrot: »w domu gwiazd sieŝć« = *zabŝyŝnąć na niebie jako gwiazda (1):* Albo ieŝli Herkules y Pollux z Káŝtorem To ŝobie záŝłuŝyli: y ty tymŝe torem Idáčz (rzecz pewna) mieć to od nas będŝieŝz/ Y dni peŝen w domu gwiazd po tych pracách ŝiędŝieŝz. *BielSenJoach 4.*

Zestawienie:

»niebieskie domy« (4): Iáŝne niebieŝkié domy Roŝwiéćily fye gromy Ognifémi *KochPs 146, 114; KochBr 150; Ale ty który ŝtráŝliwémi gromy/Ziemiá/ y piekłem/ niebieŝkiémi domy/ Władnieŝz. ZawJeft 28.*

8. *n-loc (1) :*

Zestawienie: »Carzow Dom« = *Konstantynopol:* to miaŝto ktore drugim Rzimem zwano iuŝ nie Bizancium ani Conŝtantinopolim, ale Carzow dom Turci á zwáŝzcza Słowaci okoliczni zowá. *MiechGlab 69.*

*** *Bez wystarczającego kontekstu (1) :* Gdy lepak [*Diogenes*] drugiego widziaŝ piéknego, ale obyczáiw nie piékných, y rzekŝ. iako ieŝt to dom [*brak części strony*] *Bielŝyw 75.*

Synonimy: **1.** *bud, buda, budowanie, chromina, gmach, kamienica, komora, mieszkanie; 2.* »celna komora«, *prasownia, ratusz, warsztat, zbrojnicza, zest.* »dom barwierski«: *postrzygalnia,* »dom chorujácych«: *szpital,* »dom ciemnice«: *zamknienie,* »dom gościnny«: *gospoda, goŝciniec, karczma,*

»dom kurewski«: *zantus*, »dom nauki«: *szkoła*, »dom nierządny«: *zantus*, »dom pastuszy«: *pastyrznia*, »dom pielgrzymny«: *szpital*, »dom pospolity«: *gospoda*, »dom radny«: *ratusz*, »dom robotny«: *warsztat*, »dom sądny«: *dwor*, *ratusz*, *urząd*, »dom sirotny«: »szpital dziecinny«, »dom trędowatych«: *szpital*, »dom wojtowski«: *ratusz*, »zbojcy morskich dom«: *karczma*, »schadzka łotrowska«; **a.** *budowanie*, *kaplica*, *kościół*, *królestwo*, *mieszkanie*, *pałac*, *przybytek*, *zebranie*; **3.** *familija*, *gniazdo*, *gospodarstwo*, *ojczyzna*, *pokolenie*, *potomstwo*, *rodzaj*, *rodzina*, *zebranie*; **4.** *familija*, *herb*, *imię*, *narod*, *pokolenie*, *potomstwo*, *przezwisko*, *rod*, *rodzaj*, *zawołanie*; **5.** *ojczyzna*.

Cf **DOMA**, [**DOMOGOSPODARNY**], **DOMORODAK**, **DOMORODNY**, **DOMOSTWO**

SB